

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia ja kotoutumisen edistämistä annettua lakia. Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin ja kotoutumisen edistämistä annettuun lakiin on tarpeen tehdä ne muutokset, jotka johtuvat kyseisestä järjestämisvastuun muutoksesta.

Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa säädetään yhteistoimintamallista, jonka toimijoita ovat työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos. Yhteistoimintamallissa mukana olevat toimijat yhteen sovittavat niiden järjestämisvastuulla olevia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja työttömän palvelutarpeen mukaisesti. Kunta on työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa sosiaali- ja terveyspalveluista vastaava viranomainen. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia edellä mainitusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisen muutoksesta johtuen siten, että hyvinvointialue tulisi yhteistoimintamallin toimijaksi sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavana tahona.

Kotoutumisen edistämistä annetun lain mukaan valtio korvaa kunnalle laissa määritellyjä kotoutumisen edistämistä aiheutuneita kustannuksia. Kustannuksia syntyy kunnalle muun muassa sellaisten palveluiden järjestämisestä, jotka sisältyvät kunnan tarjoamiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kotoutumisen edistämistä annettua lakia siten, että mahdollistettaisiin hyvinvointialueille lain 6 luvussa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvauksien hakeminen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että hyvinvointialue vastaisi kotoutumislain 27 ja 28 § mukaisesta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuesta ja asumisen järjestämisestä esimerkiksi perheryhmäkodeissa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	13
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	14
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	15
6 Lausuntopalaute.....	18
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	18
8 Lakia alemman asteinen sääntely	33
9 Voimaantulo	34
10 Toimeenpano ja seuranta	34
11 Suhde muihin esityksiin.....	34
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	34
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	35
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	35
LAKIEHDOTUKSET	45
Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	45
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	49
RINNAKKAISTEKSTIT	54
Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	54
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	60

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelma sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennuudistuksen. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tarkoituksena on ollut koota sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus toteutui kesällä 2021 annetulla lainsäädännöllä koskien uusia hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä.

Lakia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sovelletaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) tarkoitetun hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan, jollei muussa laissa toisin säädetä.

Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021) 1 §:n 1 momentin mukaan laki hyvinvointialueesta (611/2021) tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Kyseisen voimaantulon koskevan lain 1 §:n 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (612/2021, ns. *järjestämislaki*) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueilla on järjestämisvastuu aiemmin kunnalle kuuluneista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille, siirtyy myös henkilöstö tehtäviensä mukana hyvinvointialueille.

Uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa käytännössä aluevaalien jälkeen vuonna 2022 hallinnon ja organisaation pystyttämällä. Järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävissä siirtyy 1.1.2023 lukien. Tällä hallituksen esityksellä on tarkoitus toteuttaa työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin (1369/2014, jäljempänä *TYP-laki*) ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin teknisluontoiset muutokset, jotka liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoon. Lisäksi kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla säädettäisiin hyvinvointialueille uusi tehtävä liittyen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämiseen esimerkiksi perheryhmäkodeissa sekä tukitoimenpiteistä, joiden piirissä lapsi tai nuori voi olla, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa.

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisen osalta esitystä on käsitelty useissa sidosryhmätilaisuuksissa marraskuusta 2021 alkaen. Muiden ministeriöiden kanssa on keskusteltu kotouttamisen yhteistyöryhmässä 26.11.2021, 17.12.2021 ja 20.1.2022 sekä erillisissä kokouksissa. Muun muassa muiden viranomaisten kanssa on keskusteltu seuraavasti: 26.11.2021 TE-toimistojen ja kuntakokeilujen verkostossa, 29.11.2021, 9.12.2021 ja 9.2.2022 TEM:n ja ELY-keskusten välissä kokouksissa, 8.12. TE-toimistojen johdon kuukausikokouksessa, 8.12. ja 20.12. ELY-keskusten elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuualueiden johdon kokouksessa, 8.12. Palvelut, etuudet ja osallisuus -alatyöryhmässä, 9.12.2021 Kotoutumisen osaamiskeskiksen seurantarivissä, 16.12.2021 Uudenmaan ELY-keskuksen järjestämässä tilaisuudessa sekä 26.1.2022 Ohjaus- ja neuvontahankkeiden ajankohtaistapaamisessa.

Eräiden kuntien edustajien kanssa keskusteltu 10.12.2021, 20.1.2022 ja 25.1.2022 järjestetyissä tilaisuuksissa liittyen valmistelun erityiskysymyksiin. 20.1.2022 pidetty tilaisuus oli suunnattu

esimerkiksi niille kunnille, joissa on perheryhmäkoteja tai muita alaikäisten asuinyksiköitä. Kaikille kunnille ja hyvinvointialueille järjestettiin keskustelutilaisuus 26.1.2022. Keskustelua on käyty myös 30.11.2021 ja 1.2.2022 Kuntaliiton järjestämissä tilaisuuksissa.

Järjestöjä on kuultu seuraavissa tilaisuuksissa: 18.11.2021 kumppanuusohjelman kokouksessa, 9.12.2021 Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) Kotoutumisen lainsäädännön uudistamisen seurantatyöryhmän kokouksessa sekä 2.2.2022 kumppanuusohjelman ja ETNON järjestämässä webinaarissa.

Lisäksi lainvalmistelun tueksi on perustettu erillinen työryhmä oleskeluluvan saaneiden alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten palveluiden uudistamiseksi. Työryhmässä ovat edustettuna työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Espoon ja Tampereen kaupungit sekä Kuntaliitto. Työryhmä on kokoontunut 17.11.2021, 30.11.2021, 14.12.2021, 11.1.2022, 25.1.2022 sekä 16.2.2022.

Tilaisuuksien ja kokousten pääasiallisena aiheena on ollut kotoutumisen edistämisestä annetun lain kokonaisuudistus, mutta myös nyt käsillä olevaa esitystä on käsitelty. Tilaisuuksissa on ollut mukana ministeriöiden, virastojen, kuntien ja Kuntaliiton sekä kolmannen sektorin, kuten järjestöt, edustajia.

TYP-lain muuttamisen osalta esitystä on käsitelty syyskaudella 2021 työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisissä työkokouksissa, monialaisen yhteispalvelun valtakunnallisen ohjausryhmän ja sen työjaoston kokouksissa, 9.11. ELY-keskuksien työllisyysasioista vastaavien päälliköiden ja työ- ja elinkeinoministeriön kohtaanto- ja kasvu -ryhmän yhteisessä kokouksessa, 11.11. palvelut, etuudet ja osallisuus -alatyöryhmässä ja Työvoimapolitiikan palvelurakenne alatyöryhmässä.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla xx.x.-xx.x.xxxx.

2 Nykytila ja sen arviointi

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

TYP-lain 1 §:n 1 momentin mukaan työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto (jäljempänä TE-toimisto), kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin kyseisessä laissa säädetään. TYP-laissa ei säädetä uudesta itsenäisestä organisaatiosta, vaan verkostomaisesta yhteistoimintamallista, jossa mukana olevat toimijat toimivat kukin omien toimivaltuuksiansa puitteissa.

TYP-lain 1 §:n 2 momentin mukaan monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. TYP-laissa ei säädetä uusista työttömille tarjottavista palveluista. Palvelut, joita toimintamallissa mukana olevat tahot ovat velvoitettuja yhteen sovittamaan, ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012, JTYPL) tarkoitetut julkiset työvoimapalvelut sekä sosiaali-, terveys ja kuntoutuspalvelut, joista säädetään erikseen palveluita koskevista laeista. TYP-lain mukaan työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää TE-toimiston, kunnan

ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien edellä mainittujen palvelujen yhteensovittamista. Nykytilassa kunnan järjestämisvastuulle kyseisistä palveluista kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi kunnat ovat tarjonneet monialaisessa yhteispalvelussa myös järjestämiään erilaisia muita palveluja, kuten yksilö- ja työvalmennusta sekä työhönvalmennusta, joiden tavoitteena on työllistymisen edistäminen. Kunnilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää mainittuja palveluja, mutta jos kunta niitä järjestää, on lakia säädettyä pidetty tarkoituksenmukaisena, että kunta tarjoaisi niitä myös osana työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (HE 183/2014). Nykytilassa TYP-asiakas voi siis saada TE-toimiston työvoimapalvelujen, kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalvelujen lisäksi yhteispalvelusta esimerkiksi kunnan vapaaehtoisesti järjestämiä palveluja.

TYP-lain 2 §:ssä säädetään ohjauksesta monialaiseen yhteispalveluun, 3 §:ssä kartoitusjaksosta, jonka aikana arvioidaan työttömän palvelutarve, 4 §:ssä monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta, seurannasta ja tarkistamisesta ja 5 §:ssä monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvistä velvollisuuksista. Monialainen yhteispalvelu päättyy lain 6 §:n mukaan silloin, kun TE-toimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta. Kyseisissä pykälissä säädetään yhteistoimintamallin toimijoille yhteistoimintamallin mukaisia tehtäviä. Kunnille säädetyt tehtävät liittyvät kunnan rooliin sosiaali- ja terveyspalveluista järjestämisvastuussa olevana tahona.

Monialainen yhteispalvelu järjestetään toimintamallissa mukana olevien tahojen verkostomaisella yhteistyöllä. TYP-lain 7 §:ssä säädetään monialaisen yhteispalvelun järjestämisestä ja valtakunnallisesta ohjauksesta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen TE-toimiston alueella on tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. TE-toimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten.

Pykälän 2 momentissa säädetään monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi tarkoitetuista toimipisteistä. Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla kunnilla ja Kansaneläkelaitoksella on työllistämistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Lisäksi momentin mukaan TE-toimisto, kunnat ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun riittävän määrän henkilöstöä.

Monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän ja ohjausryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön ja tämän varahenkilön nimeämisestä sekä tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvon asetuksella. Asetuksenantovaltuus on TYP-lain 7 §:n 3 momentissa ja sen nojalla on annettu valtioneuvoston asetus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1377/2014).

TYP lain 8 §:ssä säädetään monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien henkilöstö- ja muiden kustannusten jakautumisesta monialaisen yhteispalvelun toimijoiden kesken. Voimassa olevan TYP-lain mukainen kustannustenjakautumismalli perustuu toimijoiden järjestämisvastuiden mukaisiin rooleihin yhteispalvelussa.

Lain 9–11 §:ssä säädetään monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteristä ja käyttöoikeuksien myöntämisestä monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin, työtöntä koskevien tietojen tallet-

tamisesta monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin ja salassa pidettävien tietojen saamisesta palvelun järjestämistä varten. Asiakasrekisterin käyttö perustuu toimijoille TYP-laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 225/2021). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös TYP-lakia. Esityksessä (HE 225/2021) ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta vastaavien viranomaisten määrittelemistä yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuiksi rekisterinpitäjiksi omiin lakisääteisiin tehtäviinsä liittyvien asiakastietojen osalta. TE-toimistot, kunnat ja Kansaneläkelaitos vastaisivat tietyistä yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyistä, yhteispalvelussa käytettävien asiakastietojärjestelmien ja tietovarannon tietosuojaan ja -turvaan liittyvistä tehtävistä. Asiakastietojen käsittelystä monialaisessa yhteispalvelussa säädettäisiin jatkossa itsenäisesti eikä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain kautta. Lisäksi tehtäisiin sääntelytekninen muutos siten, että asiakastietojärjestelmäjähtöinen sääntely korvattaisiin tietojen ja käyttötarkoitusten sääntelyllä. Käsiteltäviin tietoihin tai niiden käyttötarkoituksiin ei mainitussa esityksessä (HE 225/2021) ehdoteta muutoksia. Lisäksi ehdotetaan eräitä vähäisiä täydennyksiä ja korjauksia. Edellä mainitut hallituksen esityksessä työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja asiakaspalvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 225/2021) ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.5.2022.

Laissa työllistymisen edistämisen kuntakokeiluista (1269/2020, jäljempänä *kuntakokeilulaki*), säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat järjestävät alueellaan eräitä palveluja TE-toimiston asemasta. Laki on voimassa 30.6.2023 asti. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan kokeilualueen kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työnhakijat, joiden kotikunta on kyseisessä kunnassa ja jotka eivät täytä työttömyysturvalain ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä tai ovat alle 30 vuotiaita, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä henkilöitä. Toisin sanoen kuntakokeilulain nojalla kokeiluihin ohjataan kokeilualueilla ne työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä kaikki maahanmuuttajat ja vieraskieliset, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluissa kokeilualueiden TE-toimistoissa.

Kuntakokeilulain 8 §:n 3 momentin mukaan kokeilualueen kunta arvioi asiakkaansa TYP-lain 2 §:ssä tarkoitetun monialaisen yhteispalvelun tarpeen TE-toimiston sijaan. Jos kokeilualueen kunnan asiakas täyttää mainitun lain 2 §:n 2 momentissa säädettyt edellytykset ja hänellä on monialaisen yhteispalvelun tarve, kokeilualueen kunta vastaa mainitun lain 3 §:ssä tarkoitetuista kartoituskokson toimenpiteistä TE-toimiston sijaan ja arvioi mainitun lain 6 §:ssä tarkoitetun monialaisen yhteispalvelun päättymisen TE-toimiston sijaan. Mitä TYP-lain 2 §:n 4 momentissa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja TE-toimistolle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi, sovelletaan tietojen antamiseen kokeilualueen kunnalle sen asiakkaasta.

Kuntakokeilulain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kokeilualueen kunta hoitaa asiakkaidensa osalta työ- ja elinkeinotoimiston tehtävät, joista säädetään TYP-laissa monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseksi. Toisin sanoen kokeilualueen kunta hoitaa kuntakokeilulain nojalla TYP-laissa monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta TE-toimistolle säädettyt tehtävät niiden henkilöiden osalta, jotka eivät täytä työttömyysturvalain ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä tai ovat alle 30-vuotiaita, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä.

Suuri osa kokeilualueiden kuntien asiakkaita on myös TYP-asiakkaita, jolloin monialaisen työllistymissuunnitelman laativat kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä asiakkaan kanssa. Jokaisen kuntakokeilun alueella on kuitenkin myös asiakkaita, joiden monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen osallistuu TE-toimisto. Näiden asiakkaiden työllistymissuunnitelman laativat TE-toimisto, kunta sosiaali- ja terveystoimista järjestämismääräyksessä olevana yhteistoimintamallin toimijana ja Kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitos osallistuu työllisyysuunnitelman laatimiseen TYP-lain 4 §:n 3 momentin mukaisesti vain, jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluja.

Kaikki kunnat eivät ole kuntakokeilualueiden kuntia. Tästä syystä kuntakokeilualueiden kuntien ja kokeilualueisiin kuulumattomien kuntien asema julkisten työvoimapaikkojen järjestäjänä on erilainen. Kuntakokeiluissa vain kokeilualueiden kunnille on siirretty osa TE-toimistojen tehtävistä. TYP-laissa puolestaan ei säädetä uusista palveluista, vaan velvollisuudesta julkisista työvoimapaikoista, sosiaali- ja terveystoimista sekä kuntoutuspalveluista järjestämismääräyksessä olevia viranomaisia yhteensovittaa kyseisiä palveluja. Siksi myös TYP-lain mukaisissa tehtävissä kuntakokeilualan kunnan ja kokeilualueeseen kuulumattoman kunnan rooli on erilainen.

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen työllisyyden edistämisen kuntakokeilun voimassaolon jatkamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 17/2022 vp). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia siten, että se olisi voimassa 31.12.2024 asti.

Sosiaali- ja terveystoimien järjestämismääräyksen siirtyessä 1.1.2023 kunnilta hyvinvointialueille, kunta ei siis enää ole TYP-lain mukainen toimija sosiaali- ja terveystoimien järjestäjänä. Työllisyyden kuntakokeilualan kunta hoitaa kuntakokeilulain nojalla eräitä TYP-laissa tarkoitettuja tehtäviä TE-toimiston asemasta. Nykytilassa sekä kuntakokeiluun kuuluvat kunnat että kokeilun ulkopuolella olevat kunnat tarjoavat yhteisistä palveluista myös muita kuin TYP-laissa yhteensovitettavaksi säädettyjä lakisääteisiä sosiaali- ja terveystoimien palveluja. Sosiaali- ja terveystoimien järjestämismääräyksen siirtyminen ja siten kuntien roolin poistuminen yhteisistä palveluista sosiaali- ja terveystoimien järjestäjänä ei vaikuta kuntien muiden työllistymistä tukevien palvelujen järjestämiseen. Tällä esityksellä ei myöskään ole tarkoitus heikentää kuntien mahdollisuutta tarjota näitä muita palveluita vapaaehtoisesti TYP-asiakkaille.

Laki kotoutumisen edistämisestä

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jatkossa *kotoutumislaki*) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Kotoutumisen edistämisessä useilla viranomaisilla on roolia: muun muassa ministeriöillä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla (jatkossa *ELY-keskus*), TE-toimistoilla sekä kunnilla.

Kotoutumislain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Maahanmuuttajat ovat kuitenkin hyvin heterogeeninen ryhmä ja heillä on erilaisia elämäntilanteita, jonka johdosta heillä voi olla tai olla olematta erilaisia tarpeita kotoutumislain mukaisille palveluille.

Vuonna 2020 myönnettiin 20 757 ensimmäistä oleskelulupaa Suomeen ja vuonna 2019 myönnettiin 25 412 lupaa. Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Suomeen. Työn perusteella vuonna 2020 myönnettiin 8 508 ensimmäistä oleskelulupaa ja vuonna 2019 yhteensä 9461 lupaa. Kun mukaan lasketaan kausityötodistuksella Suomeen töihin saapuvat työntekijät, työn perusteella myönnettiin vuonna 2020 yhteensä 20 117 lupaa ja vuonna 2019 yhteensä 19 380 lupaa. Perhesiteen perusteella vuonna 2020 myönnettiin 8 592 oleskelulupaa ja vuonna 2019 yhteensä 10 251 lupaa. Opiskelun perusteella vuonna 2020 myönnettiin 3 225 lupaa ja vuonna 2019 yhteensä 5 246 lupaa. Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan Euroopan unionin direktiivien ja Suomen ulkomaalaislain mukaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa. Kansainvälisen suojelun perusteella (ml. turvapaikan hakijat) oleskelulupa myönnettiin vuonna 2020 yhteensä 2066 kertaa (josta turvapaikan saaneita 1500, toissijaista suojelua saavia 252 ja muita 314), vuonna 2019 yhteensä 2 959 kertaa (josta turvapaikan saaneita 2 073, toissijaista suojelua saavia 452 ja muita 434). (Lähde: Maahanmuuttoviraston vuositilastot).

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (kotoutumislaki 6 §). Jatkossa kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita järjestävien toimijoiden joukkoon on tarpeen lisätä hyvinvointialue, joka vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 1.1.2023 lukien. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ei vuoden 2023 alusta ole enää kunnallinen peruspalvelu. Kunnan peruspalveluihin kuuluu kuitenkin edelleen mm. varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäminen. Maahanmuuttajan oikeus työttömyysetuuteen määräytyy työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisesti ja oikeus toimeentulotukeen toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisesti.

Kotoutumislain 10 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija ja kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus on tällöin väline TE-toimistolle ja kunnalle tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa maahanmuuttajien palvelutarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja lain 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman, jossa sovitaan tarkemmin toimenpiteistä ja palveluista, joihin maahanmuuttaja osallistuu.

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut tukevat osaltaan maahanmuuttajien kotoutumista. Sosiaali- ja terveystoimen palveluiden järjestämisestä säädetään niitä koskevassa yleis- ja erityislainsäädännössä. Jatkossa näiden palveluiden järjestämisestä vastaa hyvinvointialue.

Kotoutumislain 27–28 §:ssä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta ja erityisesti heidän asumisestaan perheryhmäkodeissa. Kunta voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettua perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön ja sopii yksikön perustamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa. Lisäksi 27 §:ssä säädetään, että lapsi tai nuori voi olla tuen piirissä, kunnes täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Itsenäistyvien nuorten tuen sisällössä ja sen toteutumisessa on paljon alueellista vaihtelua.

Itsenäistyvien nuorien tuen on tarkoitus olla kokonaisvaltaista tukea nuorelle. Sen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle.

Valtio maksaa kunnille näiden järjestämästä tuesta korvauksia siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Kattavia tilastoja siitä, mitä palveluja kotoutumislain mukaisena aikuistumisen tukena järjestetään, ei ole saatavissa. Aiheesta vuonna 2019 laaditun selvityksen (Lepola Outi (2019). ”Kriisituesta kuntosalikorttiin, Yksintulleiden nuorten jälkihuolto kunnissa” Turku: Siirtolaisuusinstituutti) mukaan tuen järjestämistavat, sisältö ja kustannukset vaihtelevat kunnittain. Tuki voidaan toteuttaa kunnan omana toimintana tai ostettuna palveluntarjoajilta, ja se kattaa usein perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan työpanoksen. Palveluiden taajuus vaihtelee ja palvelu voi kattaa muutamia tapaamisia kuukaudessa tai runsaampaa, viikoittain tarjottavaa tukea. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttavat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykkinen ja fyysinen terveys. Moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi on tuen suunnittelun pohjana. Nuorta tuetaan itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjataan koulutukseen ja työelämään, harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi nuoren kanssa harjoitellaan virallisten asioiden hoitamista ja nuorille annetaan tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuetaan myös elämänhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen.

Suurin tuen kustannuserä ovat yleensä sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien palkkamenot. Palkkakustannusten lisäksi menoja aiheutuu mm. harkinnanvaraisesta tai täydentävästä toimeentulotuesta, palvelujen ostoista sekä tulkkauspalveluista. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta, HE 79/2020 vp).

Perheryhmäkotien toiminta perustuu kotoutumislakiin eikä siten nykyisellään ole sosiaalihuollon toimintaa, mutta käytännössä perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee monissa kunnissa sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa. Ympäri vuorokautisena hoivan, huolenpidon ja kasvatuksen toimintayksikkönä perheryhmäkotitoiminta on myös sisällöltään varsin lähellä sosiaalihuollon toimintaa. Onkin syytä arvioida sitä, tulisiko perheryhmäkodeista ja muusta 27–28 §:n mukaisesta tuesta säätää sosiaalihuollon tai tarkemmin lastensuojelun lainsäädännössä ja tulisiko kotoutumislain 27 ja 28 §:n tehtäviä koskeva järjestämisvastuu siirtää hyvinvointialueelle ja osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Mahdollisessa hyvinvointialueen uudessa tehtävässä tulisi huomioida myös sopimuksiin liittyvät sekä tiedonsaantioikeuksiin liittyvät kysymykset.

Kotoutumislain 29 §:n 2 momentin mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Nämä tarpeet on jatkossakin huomioitava.

Osassa kunnissa on järjestäytytty niin, että sosiaalihuolto suorittaa kotoutumislain mukaisten palveluiden toimeenpanoa joltain osin. Osassa kunnista puolestaan kotoutumispalvelut järjestetään muulla tavoin. Järjestämislain myötä hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä niille siirtyvät vain niille lainsäädännössä säädetyt tehtävät. Tämä tarkoittaa siis sitä, että sosiaalihuolto ei voi enää 2023 jälkeen hoitaa kotoutumislain mukaisten palvelujen toimeenpanoa. Näissä kunnissa, missä kotoutumista edistävä toiminta on organisoitu sosiaalitoimeen, tulee huomioida tämä hallinnollisesti, organisatorisesti ja henkilöstöresurssien osalta. Erityisesti henkilöstöresurssien osalta kunnan tulee kiinnittää huomioita siihen, että kuntaan jää resursseja hoitamaan kotoutumislain mukaisia tehtäviä siitä huolimatta, että hyvinvointialueille siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu.

Kotoutumislain mukaan maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida esimerkiksi terveydentilasta ja muista henkilökohtaisista olosuhteista johtuvat palvelutar-

peet. Maahanmuuttajien sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeeseen vastataan pääosin peruspalveluilla, mutta tarpeen mukaan myös erityispalveluilla, kuten lastensuojelun palveluilla. Erityisen tuen tarvetta voi esiintyä etenkin kiintiöpakolaisina ja turvapaikanhakijoina maahan tulleiden joukossa. Pakolaisuuteen johtaneet tapahtumat ovat saattaneet aiheuttaa eritasoista traumatisoitumista, jolloin trauman tunnistamiseen ja hoitamiseen tarvitaan osaamista sekä perus- että erityispalveluissa.

Kunnalle aiheutuu kustannuksia 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, eli erityisesti kansainvälistä suojelua saavien ja kiintiöpakolaisten sekä heidän perheenjäsentensä, vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden järjestämisestä. Kotoutumislain 6 luvussa säädetään kustannusten korvaamisesta. Valtio korvaa kunnille maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi järjestettyjen toimien aiheuttamia kustannuksia kotoutumislain mukaisesti. Kunnat ovat oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin siten kuin kotoutumislain 6 luvussa säädetään. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut kotoutumislain 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt lain 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen kansainvälistä suojelua saavien kuntaan osoittamisesta ELY-keskuksen kanssa.

Kotoutumislain 2 §:n 2 momentin mukaan lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön: 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua; 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella; 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella. Lisäksi 2 §:n 3 momentin mukaan kyseisiä säännöksiä sovelletaan 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

Kunnalle siis korvataan valtion talousarvon rajoissa kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, eli erityisesti kansainvälistä suojelua saavien, vastaanotosta ja kotoutumisen edistämistä aiheutuneita kustannuksia kotoutumislain 45 §:n mukaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Lisäksi kunta voi hakea kotoutumislain 50 §:n mukaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä muulle kuin työttömänä työnhakijana olevalle henkilölle, myös muulla perusteella maahan muuttaneen alkukartoituksen järjestämisestä. Todellisten kustannusten mukaan kunnalle korvataan toimeentulotuesta aiheutuneita kustannuksia (46 §), sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (49 §), tulkittamisen kustannuksia sekä paluumuuton tukemisesta aiheutuneita kustannuksia (47 §). Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuneita kustannuksia (49 §) sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia (53 §).

Lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämistä maksettavien kustannusten korvaamisen lisäksi kotoutumislain 45 §:n mukaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Lisäksi kunta voi hakea kotoutumislain 50 §:n mukaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä muulle kuin työttömänä työnhakijana olevalle henkilölle, myös muulla perusteella maahan muuttaneen alkukartoituksen järjestämisestä. Todellisten kustannusten mukaan kunnalle korvataan toimeentulotuesta aiheutuneita kustannuksia (46 §), sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (49 §), tulkittamisen kustannuksia sekä paluumuuton tukemisesta aiheutuneita kustannuksia (47 §). Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuneita kustannuksia (49 §) sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia (53 §).

Lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämistä maksettavien kustannusten korvaamisen lisäksi kotoutumislain 45 §:n mukaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Lisäksi kunta voi hakea kotoutumislain 50 §:n mukaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä muulle kuin työttömänä työnhakijana olevalle henkilölle, myös muulla perusteella maahan muuttaneen alkukartoituksen järjestämisestä. Todellisten kustannusten mukaan kunnalle korvataan toimeentulotuesta aiheutuneita kustannuksia (46 §), sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (49 §), tulkittamisen kustannuksia sekä paluumuuton tukemisesta aiheutuneita kustannuksia (47 §). Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuneita kustannuksia (49 §) sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia (53 §).

Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan henkilön toimeentulotuesta ja edellä mainituista palveluista aiheutuneista kustannuksista, kun henkilö on saanut oleskeluluvan ulkomaalaislain (301/2004) 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella. Kyseessä olevan kohdan mukaan oleskelulupa myönnetään ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen.

Toimeentulotuesta annetun lain mukaan toimeentulotukeen kuuluu Kansaneläkelaitoksen (jatkossa Kela) toimeenpanema perustoimeentulotuki sekä kunnan sosiaalihuollon toimeenpanema täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. Toimentulotuesta annetun lain (1412/1997) 5 b §:n mukaan kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista on 50 %. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2004) säädetään valtionosuudesta kunnan maksamaan toimeentulotukeen. Kyseinen laki (1704/2009) on kumottu lailla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (618/2021), joka on voimassa 1.1.2023 alkaen. Kunta maksaa nykyisin Kelan toimeenpanemasta perustoimeentulotuen kustannuksista puolet. Kela saa rahoituksen sosiaaliturvan yleisrahastosta valtiolta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia vähennetään jälkikäteen sen osuudella. Maahanmuuttajien osalta valtion korvaus on 100 %, joten siksi heidän saamansa perustoimeentulotuki on sellainen, johon kunnan 50 % rahoitusta ei kohdisteta. Perustoimeentulotuen rahoitusratkaisu liittyy kunnan yleiseen toimialaan ja mahdollisuuteen edistää monilla tavoilla työllisyyttä ja hyvinvointia. Parhaillaan valmistellaan muutosta kunnan vastuuseen perustoimeentulotuen menoista. Jatkossa hyvinvointialue vastaa täydentävästä ja ehkäisevästä tuesta.

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säättää laskennallisen korvauksen määrästä sekä alkukartoituksen järjestämisestä maksettava korvauksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut ohjeen kotoutumisen edistämistä koskevan lain mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille (01.04.2021 VN/9190/2021-TEM-1).

Korvaukset jakautuvat laskennallisiin korvauksiin ja toteutuneiden kulujen mukaan maksettaviin korvauksiin. Kunnalle korvaukset maksaa ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava kehittämis- ja hallintokeskus (jatkossa KEHA-keskus). KEHA-keskuksen vastuulla on kuntakorvaushakemusten käsittely, maksatus ja valvonta. Mikäli kunta ei täytä laissa mainittuja edellytyksiä, KEHA-keskus voi määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä kotoutumislain 55 §:n mukaisesti.

Vuonna 2020 työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan 32 Valtion korvaukset kotouttamisesta -momentin (32.50.30) määrärahasta, noin 185 miljoonaa euroa, maksettiin kunnille korvauksia yhteensä 159 668 127 euroa. Vuonna 2020 kunnille korvattiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia lähes 30 miljoonaa euroa ja lastensuojelun kustannuksia lähes 18 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 valtion talousarviossa ko. momentille oli varattu noin 171 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 talousarviossa noin 157 miljoonaa euroa. Korvaus perustoimeentulotuesta on maksettu Kansaneläkelaitokselle.

Vuoden 2023 alusta aloittavat hyvinvointialueet vastaavat jatkossa sosiaali- ja terveystalvluista siten kuin järjestämislaissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään. Tämän johdosta vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille. Kotoutumislailailla on mahdollistettu korvaukset muun muassa sosiaali- ja terveyden huollon erityiskustannuksista kunnalle. Kuitenkin jatkossa hyvinvointialueelle syntyy kustannuksia näiden palveluiden järjestämisestä, jotka voimassa olevan kotoutumislain mukaan olisivat kunnan kustan-

nuksia, joihin kunta voisi hakea valtion korvausta siten kuin luvussa 6 säädetään. Olisi tarkoituksenmukaista, että hyvinvointialueella olisi mahdollisuus hakea näitä korvauksia valtiolta sille 1.1.2023 jälkeen syntyviin kustannuksiin.

Kuntien ja hyvinvointialueiden henkilöstöjärjestelyissä on huomioitava se, että henkilöstö siirtyy tehtäviensä mukana kunnasta hyvinvointialueelle. Kunnalla on kuitenkin oltava myös jatkossa henkilöstöä sen kotoutumislain mukaisiin kotoutumisen edistämisen tehtäviin, kuten alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen. Nykyisin kunnissa kotoutumisen edistämistä ja sosiaalihuollon tehtäviä on saatettu toteuttaa saman yksikön toimesta. Jatkossa maahanmuuttaja voi saada palveluja samanaikaisesti useammalta eri järjestämisvastuulliselta taholta, esim. sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavalta hyvinvointialueelta tai kotoutumisen edistämisen palveluista vastaavalta kunnalta. Nykyisinkin on mahdollista, että henkilöllä on useampi asiakkuus, esimerkiksi työllisyyspalveluiden sekä sosiaalihuollon asiakkuus. Jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarjotaan maahanmuuttajille samoin kuin muillekin tarpeeseen perustuen kuten nykyisinkin, vaikka järjestämisvastuu siirtyykin hyvinvointialueille. Lisäksi jatkossakin kotoutumislaissa säädetty kotoutumisen edistämisen tehtävät säilyvät kunnilla.

3 Tavoitteet

Ehdotettujen TYP-lain muutosten tavoitteena on päivittää teknisesti lainsäädäntö vastaamaan uutta toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti. Tavoitteena on päivittää lakia siten, että sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille, hyvinvointialueet tulevat laissa säädettyjen sosiaali- ja terveyspalvelujen uutena järjestäjänä mukaan TYP-yhteistoimintamalliin.

Kotoutumislain muutosten osalta tavoitteena on säilyttää kotoutumislain soveltamisalaan kuuluville maahanmuuttajille yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, mahdollistamalla valtion korvausten hakeminen syntyviin kustannuksiin. Tavoitteena on myös säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten tai nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä siten, että mahdollistetaan tehtävän hoitaminen hyvinvointialueella.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. TYP-laissa säädetyn monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työllistymistä tarjoamalla työttömille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-terveys- ja kuntoutuspalveluja. Ehdotetaan tehtäväksi sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtymisestä johtuvat pääasiassa tekniluonteiset muutokset.

Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja osaltaan HUS-yhtymä. Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin osalta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 §:n 2

momentin mukaan Uudenmaan hyvinvointialueisiin ja Helsingin kaupunkiin sovelletaan lisäksi, mitä hyvinvointialueista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Edellä mainitun lain 2 §:n 5 momentissa säädetään muun ohella, että HUS-yhtymään sovelletaan lisäksi mitä muualla laissa säädetään terveydenhuollon järjestämisestä. Edellä mainitusta sääntelystä johtuen, esityksessä muutettavissa säännöksissä viitataan vain hyvinvointialueeseen, jolla tarkoitetaan myös Uudenmaan hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää, siltä osin, kun niiden järjestämisvastuulle kuuluvat tässä laissa säädetty tehtävät.

Kotoutumislaki

Kotoutumislain osalta ehdotetaan, että valtion korvauksia kunnille koskevassa luvussa 6 mahdollistettaisiin myös hyvinvointialueille korvausten hakeminen niiden kotoutumislain nojalla nykyisin kunnille korvattavien kustannusten osalta, joita hyvinvointialueille syntyy 1.1.2023 alkaen. Koska kunnalla on voimassa olevan kotoutumislain nojalla mahdollisuus hakea korvauksia takautuvasti kaksi vuotta kustannuksen syntymisen jälkeen, esitetään mahdollistettavan jatkossa kuitenkin myös se, että kunta voisi hakea vielä vuoden 2022 loppuun mennessä sille syntyneistä kustannuksista valtiolta korvauksia. Tällöin sekä kunta että hyvinvointialue voisivat hakea valtiolta korvauksia niille syntyneisiin kustannuksiin, jotka olisivat kotoutumislain nojalla korvattavia.

Ehdotetaan myös säädettävän välttämättömistä muutoksista, jotka vaaditaan, että hyvinvointialue voisi vastata kotoutumislain 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen järjestämisestä, ml. perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta. Asiaan liittyvä yksityiskohtainen säätäminen sosiaalihuollon lainsäädännön osalta on tarkoitus tehdä myöhemmin osana kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnan ja ELY-keskuksen väliset voimassa olevat sopimukset, jotka ovat edellytyksenä perheryhmäkotitoiminnalle sekä osalle korvausten saamista, siirtyisivät kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta alkaen. Tämän johdosta hyvinvointialueen ja ELY-keskuksen ei tarvitsisi sopia erikseen kunkin maahanmuuttajan osalta syntyvistä sopimusta edellyttävistä kustannuksista, jotta hyvinvointialue voisi hakea niihin valtion korvauksia. Lisäksi säädettäisiin hyvinvointialueiden tiedonsaantioikeudesta sekä henkilöstösiirroista liittyen perheryhmäkotitoimintaan.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta TYP-lakiin esitetyillä muutoksilla ei olisi itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu laajasti sosiaali- ja terveystaloudellisia sekä pelastustoimen uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp). TYP-laissa kunnille on säädetty tehtäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista järjestämisvastuussa olevana tahona. Kyseisten palvelujen järjestämisvastuu siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten myötä 1.1.2023 hyvinvointialueille ja TYP-laki päivitetään teknisesti vastaamaan tätä muutosta.

Myöskään kotoutumislakiin esitettävillä muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden määrärahan yleistason. Osa voimassa olevan lain mukaan kunnalle 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä muun muassa paluumuuttajista ja perheryhmäkodeista aiheutuvista kustannuksista maksettaisiin uudistuksen jälkeen hyvinvointialueelle vastaavasti kuin niitä on nyt maksettu kunnalle johtuen siitä,

että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueiden vastuulle.

Valtion talousarviossa kotoutumista edistävät määrärahat on budjetoitu usean ministeriön pääluokkaan. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta sekä kotoutumisen edistämispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta, valtakunnallisesta arvioinnista ja seurannasta sekä ohjaa vastaavissa tehtävissä ELY-keskuksia. Sen pääluokasta kohdennetaan määrärahat mm. kunnille 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin ja alkukartoitukseen sekä muihin laissa määriteltäviin kustannuksiin. Esityksellä ei siten arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden määrärahan yleistasoon, sillä määrärahan taso ei uudistuksen myötä muutu, vaan määräraha jakautuu sekä kunnille että hyvinvointialueille korvattaviin eri kustannuksiin.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviin, mikä heijastuu myös kuntien kotoutumisen edistämiseen sekä monialaiseen yhteispalveluun liittyviin tehtäviin. Uudistuksessa sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuu ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lähes koko henkilöstö siirtyy hyvinvointialueille. Järjestämisvastuun siirtymisen ja sen johdosta TYP-lakiin ehdotettujen teknisten muutosten myötä esimerkiksi monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisterin käyttöoikeudet tulevat muuttumaan. Käyttöoikeuksien myöntämisestä vastaa KEHA-keskus, jonka työmäärään muutos vaikuttaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta TYP-lakiin esitettävillä muutoksilla ei kuitenkaan olisi itsenäisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan, vaan vaikutukset johtuvat siitä, että sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäjä vaihtuu.

Kotoutumislailla hyvinvointialueille esitetään uutta tehtävää perheryhmäkotiön toiminnan järjestämiseen liittyen. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa, joten tehtävän ei arvioida lisäävän merkittävästi hyvinvointialueiden tehtäviä. On myös syytä huomioida, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy hyvinvointialueille sisältäen myös perheryhmäkotiön henkilöstön, jolla on sosiaalihuollon pätevyys kotoutumislaissa säädetysti. Mikäli tehtävän siirtämistä hyvinvointialueille ei mahdollistettaisi lainsäädännöllä, kunnille syntyisi resurssitarpeita ja perheryhmäkotiötoiminta täytyisi järjestää ostopalveluna niissäkin kunnissa, joissa se nykyisin on toteutettu sosiaalitoimen alaisuudessa.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

TYP-laissa säädetyn monialaisen yhteistoimintamallin tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heidän palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. TYP-lailla ei säädetä työttömille tarjottavista uusista palveluista, vaan toimintamallissa mukana olevat toimijat on veloitettu sovittamaan nykyisin tarjolla olevat palvelut työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. TYP-lakiin ehdotetaan tehtäväksi ne välttämättömät muutokset, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirrosta. Koska 1.1.2023 järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, tulee kyseisistä palveluista järjestämisvastuussa oleva taho päivittää tätä vastaavasti myös TYP-lakiin. TYP-lakiin tässä esityksessä esitettävillä muutoksilla ei siten olisi itsenäisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tässä esityksissä ehdotetuissa muutoksissa ei esitetä sisällöllisiä muutoksia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun, vaan päivitetään se vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta tapahtuvaa toimijamuutosta.

Kotoutumislain osalta esityksellä turvattaisiin maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä annetun lain nojalla saamien sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Mikäli uudistusta ei tehtäisi, hyvinvointialueet eivät voisi hakea valtiolta korvauksia ja kyseisten palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia voisi olla haastavaa kattaa muuten. Uudistuksella mahdollistetaan jatkossa yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kotoutumislain palveluiden parissa oleville maahanmuuttajille.

Alaikäisten osalta esityksellä pyritään turvaamaan perheryhmäkotien toiminnan jatkuvuus ja lasten hoiva, huolenpito ja kasvatus. Hyvinvointialueella voi isompana toimijana olla paremmat valmiudet esim. ympärivuorokautisen hoivan järjestämiseen, henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja lasten tarpeisiin vastaamiseen

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain muutoksen valmistelussa arvioitiin, olisiko ollut mahdollista jättää esittämättä tällä esityksellä hyvinvointialueille tehtäviä perheryhmäkotien järjestämisestä. Tällöin vastuu niistä olisi jäänyt kunnalle. Perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee nykytilanteessa monissa kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon alaisuudessa ja yksiköiden tehtävä on edellä kuvatun mukaisesti sisällöltään lähellä sosiaalihuollon toimintaa, joten on tarkoituksenmukaista säätää niitä koskevasta tehtävästä hyvinvointialueelle. On myös syytä huomioida, että osa perheryhmäkotien henkilöstöstä työskentelee sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnon alaisuudessa ja rakenteissa, minkä johdosta henkilöstön siirtyminen kunnasta hyvinvointialueelle olisi ongelmallista, ellei myös tehtävä perheryhmäkodeista siirtyisi.

Valmistelun aikana selvitettiin myös mahdollisuutta kunnan ja hyvinvointialueen sopia toiminnan järjestämisestä kuten hyvinvointialueesta annetun lain 8 §:ssä säädetään. Sen mukaan hyvinvointialue voi sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että sopimuksen tekemiseen osallistuvat kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtävälleen. Todettiin kuitenkin, etteivät sen mukaiset edellytykset täytyisi ja siten sopiminen ei olisi mahdollista.

Lisäksi arvioitiin mahdollisuutta muuttaa lakia sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamisesta. Sen 65 §:ssä säädetään ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa. Sen mukaan kunnat ja hyvinvointialue voivat sopia, että hyvinvointialue ottaa nämä kuntien tehtävät hoitaakseen. Vastaavaa muotoilua selvitettiin myös perheryhmäkotitoiminnan järjestämisen osalta, mutta todettiin selkeämmäksi säätää suoraan tehtävä hyvinvointialueelle. Tällöin myöskään rahoituksen ei tarvitsisi kiertyä kunnan kautta.

Vaihtoehtoisena toteutustapana arvioitiin mahdollisuutta säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämisestä säätämistä sosiaalihuollon tai lastensuojelun lainsäädännössä. Vaihtoehdon todettiin vaativan tarkempaa arviointia ja kyseistä mahdollisuutta on syytä arvioida kotoutumislain kokonaisuudistuksessa.

Valmistelun aikana on arvioitu myös ehdotuksia muuttaa kotoutumislakia laajemmin. Valmistelussa on tarkasteltu/arvioitu vaihtoehtoja liittyen siihen, kuka vastaa alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta 2023 alkaen sekä siitä, miten kiintiöpakolaisten sekä turvapaikanhakijoiden kuntaan muuton alkuvaihe järjestetään. Tarkemmin arvioitiin mahdollisuutta

hyvinvointialueen ottaa vastuu näistä tehtävistä. Eduskunta on edellyttänyt (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö (TrVM 6/2018 vp – O 10/2017 vp) kotouttamisen toimivuudesta) kotoutumisen kokonaisvastuun siirtoa kunnille. Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62) on myös pidetty tätä lähtökohtana. Ei olisi näiden linjausten mukaista siirtää kotoutumislain mukaisia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelmien tehtäviä hyvinvointialueiden vastuulle. Myöskään hyvinvointialuetta koskevassa lainsäädännössä ei säädetä kotoutumisen edistämistä hyvinvointialueen tehtäväksi. Myöskään hyvinvointialueita koskevassa valmistelussa tämän tehtävän siirtäminen hyvinvointialueille ei ollut esillä eikä hyvinvointialueita koskevassa lainsäädännössä säädetä kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä hyvinvointialueiden tehtäviksi. Kotoutumislain muutoksen valmistelun aikana onkin arvioitu, ettei ole syytä muuttaa voimassa olevaa kotoutumislakia näiltä osin.

Voimassaolevan lain mukaisesti kunta vastaa vuoden 2023 jälkeenkin alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville maahanmuuttajille, joihin sovelletaan kotoutumislakia. Tätä tarkoitusta varten kunta saa jatkossakin tiedon Kansaneläkelaitokselta näistä maahanmuuttajista. Lisäksi kunta voi jatkossakin laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman myös muulle maahanmuuttajalle, jonka arvioidaan sitä tarvitsevan. Käytännössä kunnissa näitä on laadittu erityisesti kansainvälistä suojelua saaville ja muille kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille. TE-toimisto vastaa jatkossakin alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Alkukartoituksessa arvioidaan erityisesti maahanmuuttajan osaaminen, aiempi koulutus- ja työhistoria, kielitaito. Kotoutumissuunnitelmalla sovitaan kotoutumiskoulutukseen tai muihin opintoihin osallistumisesta sekä erityisesti työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Alkukartoituksessa ei arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeita eikä kotoutumissuunnitelmassa ei sovita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Tätä varten on olemassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaiset palvelutarpeen arvioinnit ja asiakassuunnitelmat. Maahanmuuttaja voi luonnollisesti olla samanaikaisesti sekä kunnan tai TE-toimiston järjestämissä kotoutumispalveluissa että hyvinvointialueen järjestämissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, jos hänellä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta. Sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisesti kunnan virkailijalla on velvollisuus ilmoittaa sosiaalihuollon tarpeessa olevasta maahanmuuttajasta. Eri viranomaisten välinen yhteistyö olisi keskeistä.

Vuoden 2023 jälkeenkin kunta vastaisi kiintiöpakolaisten vastaanotosta, ja sopisi 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettun henkilön kuntaan osoittamisesta ELY-keskuksen kanssa. Kunta hankkisi tällöin kuntaan osoitetulle henkilölle asunnon. Kotoutumislain 49 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset. Työ- ja elinkeinoministeriössä on laadittu Ohje kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille (VN/9190/2021-TEM-1). Ohjeen 5.5. kohdan mukaan kotoutumislain 49 §:n perusteella voidaan kuluja korvata esimerkiksi kansainvälistä suojelua saaville varattavien asuntojen odotusajan välttämättömiä kustannuksia, esim. vuokria tai sähkölaskuja tai välttämättömiä asunnon kalustamiskuluja silloin, kun asunnon varaamista ennen henkilön tai perheen Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa ei ole voitu välttää. Tämä tarkoittaa, että tehdessään päätöksen henkilön kuntaan osoittamisesta ELY-keskuksen kanssa, kunta varaa henkilölle asunnon. Henkilön maahantulo voi kuitenkin kestää joitain kuukausia, ja tästä johtuen näitä asunnon varaamisesta syntyneitä kustannuksia voitaisiin korvata kunnalle. Kunnan nimissä oleva vuokrasopimus siirretäisiin henkilön nimiin tämän muuttaessa kuntaan. Sen jälkeen vuokra kustannettaisiin henkilön saamista etuuksista, kuten toimeentulotuesta tai asumistuesta. Lisäksi kunnan tulisi ennen henkilön maahantuloa järjestää hänelle varattuun asuntoon sähkö-, vesi- ja muut tarvittavat sopimukset jotka siirrettäisiin henkilön nimiin tämän saavuttuaan Suomeen. Asumisesta syntyvät

kustannukset siirtyvät henkilön itsensä maksettavaksi maahantulon jälkeen. Käytännössä maksamiseen tarvitaan KELAn ja hyvinvointialueen tekemiä etuuspäätöksiä

Tällä hetkellä kunta vastaa ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä. Toimeentulotukilakiin valmistellaan kuitenkin muutosta, jonka myötä vastuu olisi hyvinvointialueella. Perustoimeentulotuen myöntää Kansaneläkelaitos. Jatkossa hyvinvointialue hakisi kiintiöpakolaiselle tai muulle kuntaan osoitettavalle henkilölle tarvittaessa ennakoivasti toimeentulotukea. On keskeistä, että kiintiöpakolaiselle tai muulle kuntaan osoitetulle kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle järjestetään heti ensimmäisinä päivinä tapaamisia sosiaalihuollon kanssa, joka voi kuvata miten Suomen sosiaaliturvajärjestelmä toimii ja antaa etuuksiin liittyvää neuvontaa. On hyvinvointialueen vastuulla tarjota etuuksiin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä dokumentoida käyty keskustelut siten kuin laissa säädetään.

Kunnan on myös tarjottava maahanmuuttajille kotoutumislain mukaista ohjausta ja neuvontaa. Maahanmuuttajalle annetaan asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Kunta voi avustaa henkilöä esimerkiksi perheenyhdistämiseen liittyvien asiakirjojen täyttämisestä.

Valmistelussa on arvioitu myös sitä rajanvetoa, minkä viranomaisen vastuulla on asunnon kalustamiseen ja neuvontaan liittyvät tehtävät. Mikäli henkilö ei olisi vielä Suomessa, kun etuuksilla tulisi tehdä hankintoja, vastaisi hyvinvointialue henkilön puolesta asiointista. Tällöin hyvinvointialue voisi hankkia asuntoon ensimmäisten päivien välttämättömiä tarvikkeita, esimerkiksi sängyn.

Lähtökohtana on jatkossakin, että asunnon kalusteiden ja käyttötavaroiden hankinta toteutettaisiin pääasiassa sen jälkeen, kun henkilö on kunnassa ja voi itse osallistua näihin hankintoihin. Kunnan tulisikin jatkossa avustaa henkilöä muiden kalusteiden, käyttötavaroiden ja elintarvikkeiden ostossa, mikäli sille on tarvetta. Tällöin kunnan virkailija, esimerkiksi maahanmuutto-ohjaaja, voisi osallistua henkilön kanssa asiointiin eri liikkeissä. Nämä hankinnat voitaisiin rahoittaa maksusitoumuksella, joka liittyisi henkilölle hyvinvointialueen hakemaan toimeentulotukeen. Kunta voisi myös tehdä yhteistyötä tässä esimerkiksi paikallisten järjestöjen kanssa, ja kalusteita voitaisiin hankkia myös lahjoituksilla, kuten nykyisinkin. Kunnan tulisi myös avustaa henkilöä asuntoon ja kuntaan tutustumisessa. Mikäli henkilöllä olisi ilmeisistä sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeista johtuva alentunut toimintakyky tai muu erityisen tuen tarve, voisi olla kuitenkin tarpeen, että hyvinvointialueen sosiaalihuollon ammattipätevyyden omaava henkilö tulisi tukemaan myös tällaisissa toimenpiteissä.

Kunta vastaisi lähtökohtaisesti myös kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta lentokentältä. Kunta voisi kuitenkin sopia, että esimerkiksi paikallinen järjestö toteuttaa henkilön vastaanottamisen ja kuljettamisen. Mikäli henkilöllä olisi merkittäviä sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeita, joista johtuen vastaanottotilanteessa olisi oltava myös hyvinvointialueen sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kunnan tulisi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa varmistaa, että tällainen henkilö on mukana vastaanottamassa henkilöä.

Hyvinvointialue vastaisi pakolaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastuksesta. Kunta puolestaan vastaisi varhaiskasvatuksen, koulutuksen, liikunta-, nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden järjestämisestä sekä kotoutumislaisissa säädetyistä tehtävistään. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö ja käytäntöjen määrittely olisi edellä kuvatusta johtuen keskeistä. Esimerkiksi osallisuuden edistäminen on sekä kotoutumis- että sosiaalihuoltolain mukainen tavoite, jonka edistämiseen liittyvien toimien ja palvelujen järjestämisessä ja yhteensovittamisessa on tehtävä yhteistyötä kolmannen sektorin tarjoamat palvelut ja mahdollisuudet huomioiden.

Valmistelun aikana on arvioitu myös sitä, voidaanko kunnan kotoutumisen edistämisen tehtäviä järjestää kilpailuttamalla niitä esimerkiksi yritykselle tai järjestölle toteutettavaksi. Perustuslain 124 §:n mukaan julkista hallintotehtävää ei voi antaa muulle kuin viranomaiselle, jollei lailla niin erikseen säädetä. Merkittävää julkisen vallan käyttöä ei voi siirtää lainkaan muulle kuin viranomaiselle. Julkisella hallintotehtävällä viitataan perustuslain perusteluiden (HE 1/1998) mukaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpääntöön sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Valtiosääntöoikeudellisen virkamieshallintoperiaatteen mukaan julkista valtaa voivat Suomessa käyttää vain viranomaiset ja viranomaisten nimissä vain laillisesti virkoihinsa nimitetyt virkamiehet. Perustuslain perusteluiden (HE 1/1998) mukaan muu kuin viranomainen voi olla esimerkiksi valtion liikelaitos ja yksityisoikeudellinen yhteisö.

Kotoutumislaisissa säädetään TE-toimiston ja kunnan tehtäviä mm. ohjauksesta ja neuvonnasta (8 §), alkukartoituksesta (9–10 §), kotoutumissuunnitelmasta (11–19 §) sekä kotoutumiskoulutukseen ohjaamisesta (21 §). Valmistelun aikana on arvioitu, ettei näissä käytetä merkittävää julkista valtaa. Alkukartoituksessa, kotoutumissuunnitelmassa ja kotoutumiskoulutukseen tai muihin kotoutumissuunnitelman mukaisiin palveluihin ohjaamisessa kyseessä on julkisen valvontakäytöstä, jolla on liittymiä yksilön oikeuksiin, velvollisuuksiin ja etuuksiin. Täten tätä tehtävää kunta tai TE-toimisto ei voisi ulkoistaa kolmannelle osapuolelle. Täten näitä tekemässä tulee olla virkavastuullinen kunnan virkahenkilö. Muutoksenhausta säädetään kotoutumislain 10 luvussa. Lain 83 §:n mukaan kotoutumissuunnitelmasta tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Näitä tehtäviä ei täten edes voisi säätää lailla muulle kuin viranomaiselle. Sen sijaan kotoutumislain 8 §:n mukaista ohjausta ja neuvontaa ei arvioida sisältävän julkisen valvontakäyttöä tai pidettävän julkisena hallintotehtävänä, joten TE-toimisto tai kunta voi jatkossakin halutessaan ulkoistaa sen. Täten sitäköön koskevaa sääntelyä ei ole tarpeen muuttaa.

6 Lausuntopalaute

....

7 Säännöskohtaiset perustelut

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

1 §. *Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu.* Pykälä vastaisi muutoin voimassa olevaa pykälää, mutta 1 momenttia, jossa määritellään työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu, muutettaisiin siten, että viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Palvelun sisällöllinen määritelmä ei muuttuisi tämän esityksen johdosta. Muutos tehtäisiin, koska kunnan lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Määritelmästä muuttuisi siten yksi toimijoista vastaamaan mainittua järjestämisvastuun muutosta.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Palvelun tarjoamisesta säädetään erikseen. Momenttia ei muutettaisi. Momentin nykyisten yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tavoitteen toteutumisen kannalta keskeisiä kunnan palveluja ovat kunnan lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Kyseisten palvelujen järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Voimassa olevan momentin perusteluissa huomioidaan myös kuntien tarjoamat muut kuin lakisääteiset palvelut, joiden tavoitteena on työllistymisen edistäminen. Kun kunnan lakisääteinen rooli sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjänä monialaisessa yhteispalvelussa poistuu, olisi silti tarkoituksenmukaista, että kunta voisi halutessaan vapaaehtoisesti tarjota näitä

muita palveluja myös monialaisen yhteispalvelun asiakkaille, jos kunta mainittuja palveluja järjestää. Selvennyksen vuoksi todetaan, että tällä esityksellä ei ehdoteta säädettäväksi uusista työttömille tarjottavista palveluista, vaan voimassa olevan TYP-lain mukaisesti palvelut, joita toimijat veloitettaisiin yhteensovittamaan ovat nykyisin tarjolla olevat lakisääteiset palvelut. Mainituista palveluista säädetään erikseen kutakin palvelua koskeissa laeissa.

2 §. Ohjaus monialaisen yhteispalveluun. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään työttömän ohjaamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Mainitun momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto, kunta tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän. Momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan aloite yhteispalveluun voisi tulla myös muulta kuin pykälässä ohjaukseen veloitetulta taholta, esimerkiksi palveluntuottajalta. Perustelua täydennettäisiin siten, että esimerkkinä muusta tahosta olisi myös kunta. Koska kunnan nykyinen rooli yhteispalvelussa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun muutoksen seurauksena muuttuu, voisi aloite monialaisen yhteispalvelun tarpeesta tulla nykyistä useammin myös kunnalta.

3 §. Kartoitusjakso. Pykälässä säädetään monialaisen yhteispalvelun alussa olevasta kartoitusjaksosta. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

4 §. Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen. Pykälän 1 ja 2 momentissa viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

5 §. Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet. Pykälän 3 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan velvollisuudesta informoida työtöntä niistä velvollisuuksista, joita hänelle monialaisesta työllistymissuunnitelmasta seuraa. Pykälän 3 momentissa viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

6 §. Monialaisen yhteispalvelun päätyminen. Pykälässä viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

7 §. Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus. Pykälän 2 momentissa säädetään palvelupisteistä monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi. Lisäksi momentissa säädetään henkilöstöresurssien osoittamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla hyvinvointialueilla ja Kansaneläkelaitoksella olisi työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Momentin toisessa virkkeessä säädetään henkilöstöresurssien osoittamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Siinä viittaus kuntiin muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueisiin. Pykälää ei muutettaisi muilta osin. Voimassa olevan 1 momentin mukaan jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston alueella on monialaisen yhteispalvelun järjestämistä varten tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten. Koska 1 momenttia ei muutettaisi, kunnat nimeäisivät edelleen henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä. Voimassa olevan TYP-lain 7 §:n 3 momentissa säädetään asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla on annettu valtioneuvoston asetus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1377/2014). Mainitun asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan johtoryhmän tulee hyväksyä johtava henkilö ja tämän varahenkilö ennen nimeämistä. Asetus päivitetään myöhemmin

vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvia toimijamuutoksia ja hyvinvointialueet olisivat mukana johtoryhmissä. Jos kunnilla säilyisi ehdotetun mukaisesti oikeus nimetä johtava henkilö, kunnilla säilyisi myös rooli monialaisen yhteispalvelun verkostoyhteistyössä.

8 §. Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien kustannusten jakautuminen. Pykälässä säädetään monialaiseen yhteispalveluun liittyvien henkilöstö- ja muiden kustannusten jakautumisesta työ- ja elinkeinotoimiston, sen toimialueeseen kuuluvien kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kesken. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittauksiksi hyvinvointialueeseen.

9 §. Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri. Pykälän 1 ja 3 momentteja muutettaisiin siten, että viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että siihen päivitetäisiin ja tarkennettaisiin oikeat toimijat, joille monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisterin käyttöoikeuden voisi myöntää. Pykälän 1 momentissa säädetään, että monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä käytetään tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Koska TYP-laissa kunnalle säädettyt tehtävät siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kunnilta hyvinvointialueille, muutettaisiin viittaus kuntaan viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Myös 3 momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Pykälän 4 momentissa säädetään käyttöoikeuksista monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Voimassa olevan lain mukaan käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa TYP-laissa tarkoitettuja tehtäviä. Muutettavaan 4 momenttiin lisätäisiin, että KEHA-keskus voisi myös hyvinvointialueen hakemuksesta myöntää käyttöoikeuden TYPPI-rekisteriin henkilölle, joka on hyvinvointialueen palveluksessa ja hoitaa TYP-laissa säädettyjä tehtäviä. Lisäksi kuntaa ja kuntayhtymää tarkennettaisiin siten, että kyseessä olisivat 1.1.2023 alkaen työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain nojalla TYP-laissa säädettyistä tehtävistä vastaava kunta tai kuntayhtymä. Ehdotetun perusteella käyttöoikeus voitaisiin myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020), jäljempänä kuntakokeilulaki nojalla TYP-laissa säädettyistä tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Vastavasti käyttöoikeuden voisi myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kuntakokeilulain nojalla TYP-laissa säädettyistä tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa TYP-laissa säädettyjä tehtäviä.

Kuntakokeilulaissa ei ole säädetty käyttöoikeudesta monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Hallituksen esityksessä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 43/2021 vp) esitettiin muutettavaksi myös TYP-lakia. Muutos tehtiin lailla työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (421/2021). TYP-lain osalta korjattiin asiakasrekisterin käyttöoikeuksia koskevaa sääntelyä muuttamalla 9 §:n 4 momenttia. Muutoksen taustalla oli TYP-toiminnassa ilmenneet käytännön ongelmat, jotka johtuivat heinäkuun 2020 alusta kuntakokeilulain säätämisen yhteydessä voimaan tulleesta muutoksesta, jonka perusteella oikeus TYPPI-rekisteriin voitiin myöntää vain virkasuhteessa olevalle henkilölle. Vuoden 2020 lakimuutoksella ei ollut tarkoitus ottaa kantaa siihen, miten kunnat tai Kansaneläkelaitos järjestävät työntekijöidensä palvelusuhteet. Lakimuutoksen (424/2021) jälkeen nykyinen TYP-lain 9:n 4 momentti vastaa alkuperäistä perustuslakivaliokunnan (PeVL 41/2014 vp) hyväksymää sääntelyä siltä osin, ettei TYPPI-rekisterin käyttöoikeus edellytä virkasuhdetta. Erillistä säännöstä kuntakokeilulakiin käyttöoikeuksista TYPPI-rekisteriin ei pidetty tarpeellisena myöskään edellä mainitussa esityksessä (HE

43/2021), koska kunnan ja kyseisessä ehdotuksessa momenttiin lisätyn kuntayhtymän palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa TYP-laissa tarkoitettuja tehtäviä, voitiin myöntää käyttöoikeus suoraan TYP-lain nojalla. Edellä mainitun muutoksen jälkeen käyttöoikeus voitiin myöntää kokeilukunnan palveluksessa olevalle, joka joko koko- tai osa-aikaisesti hoitaa TYP-laissa säädettyjä tehtäviä.

Tässä esityksessä ehdotetulla 4 momentin muutoksella päivitettäisiin ne tahot, joille asiakasrekisterin käyttöoikeus voitaisiin myöntää. Ehdotuksella ei laajennettaisi käyttöoikeuksien myöntämistä, vaan päivitettäisiin toimijat vastaamaan vuoden 2023 alkaen voimaantulevaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun muutosta. Lisäksi selkeytettäisiin kunnan oikeutta saada käyttöoikeus TYPPI-rekisteriin siten, että kunnalla ja kuntayhtymällä tarkoitettaisiin 1.1.2023 alkaen vain työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain nojalla TYP-laissa säädetyistä tehtävistä vastaavia kuntia ja kuntayhtymiä.

10 §. *Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin.* Muutettaisiin pykälän 1 ja 2 momentteja siten, että viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

11 §. *Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten.* Pykälän 2 momentissa viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Kotoutumislaki

6 §. *Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen.* Pykälässä säädetään siitä, miten kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään. Ehdotetaan, että niitä järjestettäisiin osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävänä toimenpiteinä. Muutostarve johtuu siitä, että sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuu siirtyy 2023 alkaen hyvinvointialueille, kun voimassa olevan kotoutumislain mukaan sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat olleet kunnallisia peruspalveluja. Muutos vastaisi sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä koskevan uudistukseen säilyttäen nykytilan sen osalta, että myös sosiaali- ja terveystieteiden palveluilla edistetään kotoutumista.

28 §. *Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö.* Tämän pykälän mukaan kunta on voinut perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Kotoutumislain 27 §:ssä säädetään ilman huoltajaa maassa asuvien lasten tai nuorten tuesta. Kyseisen pykälän mukaan ilman huoltajaa olevan lapsen tai nuoren, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä, hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla. Lapsella tarkoitetaan tässä alle 18-vuotiaasta ja nuorella 18–24-vuotiaasta. Mikäli henkilö on tullut alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa, hän voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Tässä 28 §:ssä säädetään tarkemmin näiden lasten ja nuorten asumisen järjestämisestä perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO:2019:45 mukaan perheryhmäkoti ei ole sosiaalihuoltolain mukainen yksikkö, sillä kotoutumislaki ja sen nojalla tehtävät toimenpiteet kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan ja toimintaa valvovat ELY-keskukset, joita ei voida pitää sosiaaliviranomaisina. Lisäksi verotus- ja oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että arvonlisäverosta vapautettujen sosiaalihuoltopalvelujen edellytyksenä olevaa sosiaaliviranomaisen valvontaa osoittaa se, että palvelun tuottaja on merkitty yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin ja että toimintaa varten on ympärivuorokautisen hoidon

ollessa kysymyksessä sosiaaliviranomaisen myöntämä lupa. Tämä ilmenee muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisusta KHO 2016:101. KHO kuitenkin toteaa, että perheryhmäkotitoimintaan liittyy myös lastensuojelullisia piirteitä ja aluehallintovirasto, joka on sosiaaliviranomainen, valvoo toimintaa joiltain osin. Nykyisin perheryhmäkoteja on kunnissa järjestetty sekä osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita että osana muita palveluita. Perheryhmäkotitoimintaa on myös hankittu palveluntarjoajilta.

On myös huomioitava, että 28 §:n 2 momentin mukaan perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä on voimassa, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään. Lastensuojelulain 60 §:n mukaan lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä ja laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan tulee täyttää sosiaalihuoltolain 46 a §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Perheryhmäkotien henkilöstöön ja johtajaan sovelletaan siten lastensuojelulain säännöksiä ja kyseisellä henkilöstöllä on oltava sosiaalihuollon ammattipätevyydet. Tästäkin johtuen perheryhmäkotitoiminta on jo nykyisin sisällöltään hyvin lähellä sosiaalihuollollista tai lastensuojelullista asuinyksikköä.

Vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueille siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu ja myös kyseinen henkilöstö siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Koska perheryhmäkodit perustuvat kotoutumislakiin eivätkä ole sosiaalihuollon yksiköitä, ei niiden järjestämisvastuu siirtynyt suoraan hyvinvointialueille osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Perheryhmäkotien ja muuta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden tukea toteuttava henkilöstö siirtyy kuitenkin hyvinvointialueille.

Ehdotetun uuden 1 momentin mukaan hyvinvointialue voisi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettua perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopisi jatkossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialue sopisi kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Hyvinvointialueen, kunnan ja ELY-keskuksen olisi neuvoteltava lasten ja nuorten sijoittamisesta, sillä hyvinvointialueella olisi vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen tuesta ja asumisesta, ja ELY-keskuksen kanssa tehty sopimus olisi myös kustannusten korvauksen edellytys. Kuitenkin kunta ja ELY-keskus sopivat kuntaan osoittamisesta, jonka myötä lapsesta tai nuoresta tulisi kuntalainen. Kunta järjestää lapsella tai nuorelle koulutus-, vapaa-aika-, liikunta- ja kulttuuripalvelut yleisen palvelujärjestelmänsä puitteissa. Lisäksi kunta vastaa myös alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren kotoutumisen edistämisestä, esimerkiksi alaikäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että nykyiset perheryhmäkodit siirtyisivät hyvinvointialueiden vastuulle. Olemassa olevien sopimusten siirtymisestä säädettäisiin uudessa 88 a §:ssä.

Pykälän 2 ja 3 momentteihin ei esitetä muutoksia.

Lain 27 §:ssä ei säädetä tällä hetkellä erikseen millä viranomaisella on vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta. Kyseisen pykään 1 momentin mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren hoiva, huolenpito ja kasvatusta järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla. Kyseisen pykälän 2 momentin mukaan lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Lain 28 §:ssä säädetään, että kunta voi perustaa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön sovittuaan siitä ELY-keskuksen kanssa. Kunnalla on ollut vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen

lapsen tai nuoren tuen kokonaisuudesta kotoutumislain nojalla. 28 §:ään ehdotetulla muutoksella myös 27 §:n mukainen vastuu siirtyisi hyvinvointialueelle ilman erillistä muutosta.

On myös huomioitava, että kotoutumislain 56 §:ssä säädetään alaikäisen ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan määräämisestä. Sen 2 momentin mukaan hakemuksen edustajan määräämisestä tekee lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Jatkossa tämäkin tehtävä on hyvinvointialueella. Viittausta hakemisesta vastaavaan tahoon esitetään kuitenkin muutettavan siten kuin jäljempänä on kuvattu.

44 §. Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle. Tämä pykälä sisältää yleissäännöksen lain mukaisten toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille valtion varoista. Voimassa olevan lain 44 §:n 1 momentin mukaan KEHA-keskus korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin luvussa säädetäisiin. Ehdotetaan, että jatkossa KEHA-keskus voisi maksaa korvauksia myös hyvinvointialueille.

Pykälän 2 momentin mukaan kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Laskennallisesta korvauksesta kuntaan osoitetuista henkilöistä säädetään tarkemmin 45 §:ssä. Kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten korvaamisesta säädetään erikseen 46–49 sekä 51–53 §:ssä. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Korvausta maksetaan kunnalle pykälän 3 momentin mukaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään. Ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin kunnassa asumisen lisäksi myös hyvinvointialueen piirissä oleminen. Muutoksen taustalla on se, että hyvinvointialueesta annetun lain 3 §:n mukaan hyvinvointialueen jäsen on muun muassa henkilö, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta sijaitsee hyvinvointialueen alueella (hyvinvointialueen asukas). Tarkoituksena on, että kunta ja hyvinvointialue tarjoavat myös kotoutumislain mukaisia palveluita asukkailleen, ja voivat laissa säädetyn mukaisesti hakea korvauksia nimenomaan niiden asukkaille tarjotuista kotoutumislain mukaisista palveluista aiheutuneista kustannuksista.

Pykälässä on mukana vielä momentit 4–6, joita ei ole tarkoitus muuttaa tällä hallituksen esityksellä. Taustatietona kuitenkin, että pykälän 4 momentin mukaan, jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa vielä maahan tullessaan, eikä hän voi oleskeluluvan saatuaan saada kotikuntalain mukaista kotikuntaa, korvausta maksetaan kuitenkin siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa. Pykälän 5 momentissa säädetään 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä aiheutuneiden kustannusten korvaamisen edellytykseksi, että kunta on laatinut lain 32 §:ssä tarkoitettua kunnan kotouttamisohjelman. Lisäksi korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että kunta on tehnyt ELY-keskuksen kanssa lain 41 §:ssä tarkoitettua sopimuksen. Hyvinvointialueilta ei edellytettäisi omaa kotouttamisohjelmaa eikä hyvinvointialueen olisi sovittava ELY-keskuksen kanssa kuntiin ohjaamisesta. Pykälän 6 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtion korvauksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädetäisiin esimerkiksi kunnalla maksettavan laskennallisen korvauksen suuruudesta. Valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säädetään kotoutumislain 45 §:ssä tarkoitettua laskennallisen korvauksen määrästä sekä alkukartoituksen järjestämisestä maksettavasta korvauksesta. Koska hyvinvointialueille ei ole tarkoitus myöntää 45 §:ssä tarkoitettuja laskennallisia korvauksia ja koska alkukartoitus on jatkossakin TE-toimiston tai kunnan, ei hyvinvointialueen, tehtävä, asetusta ei ole tarpeen muuttaa.

[Selvitämme, voitaisiinko jo 2023 alusta laskennallisia korvauksia maksaa myös hyvinvointialueille sekä miten ne jakautuisivat kuntien ja hyvinvointialueiden välille.]

46 §. *Korvaus kunnan tai hyvinvointialueen maksamasta toimeentulotuesta.* Pykälässä säädetään valtion varoista maksettavasta korvauksesta niihin kustannuksiin, jotka kunnalle on aiheutunut sen maksamasta toimeentulotuesta. Korvaus toimeentulotuesta maksetaan kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten perusteella. Kotoutumistuesta ja toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset korvataan enintään kolmen vuoden ajalta.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa toimeentulotuki siirtyy hyvinvointialueen vastuulle. Toimeentulotuesta annetun lain 1 §:n mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki. Sosiaalihuolto on jatkossa hyvinvointialueen tehtävä. Täten näitä kustannuksia ei syntyisi enää 2023 alusta lähtien kunnille.

Toimeentulotukea koskevan sääntelyn uudistusta valmistellaan parhaillaan.

Kuntakorvauksia käsittelevällä ja myöntävällä KEHA-keskuksella tulee olla korvausten maksamista varten saatavilla tieto siitä, ketkä kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut henkilöt ovat saaneet toimeentulotukea. Kunnan tulee toimittaa KEHA-keskukselle pyydettyessä luettelo 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden toimeentulotukikustannuksista kunta hakee korvausta. Jatkossa tätä edellytettäisiin myös hyvinvointialueilta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

47 §. *Korvaus paluumuuttoavustuksesta.* Pykälässä säädetään 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Kunta voi 85 §:n mukaan korvata 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle, joka palaa vapaaehtoisesti koti- tai lähtömaahansa muuten kuin tilapäisessä tarkoituksessa, kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset. Kunta voi mainitun lainkohdan mukaan tukea paluumuuttoa myös maksamalla paluumuuttoavustusta. Kunnalle korvataan paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialue voisi maksaa edellä 46 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa kuvatun mukaisesti toimeentulotukea asukkaalleen ja paluumuuttoavustus on käytännössä myönnetty toimeentulotukena. Vuoden 2023 alusta alkaen kunnille ei siis syntyisi paluumuuttoavustuksesta kustannuksia.

Kunnan tulee toimittaa KEHA-keskukselle pyydettyessä luettelo 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden paluumuuttoavustuksesta aiheutuneista kustannuksista kunta hakee korvausta. Jatkossa tämä koskisi myös hyvinvointialueita.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

48 §. *Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä.* Pykälässä säädetään kunnalle tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset. Kustannusten korvaamiselle ei ole enimmäisaikaa. Tulkitsemiseen liittyvät kustannukset korvataan nykyisin kunnalle, kun käytettävät tulkkaukspalvelut liittyvät esimerkiksi 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle järjestetyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä maahantulon alkuvaiheeseen liittyvään kotoutumista edistävien palvelujen käyttöön, perehdyttämiseen kunnassa sekä koulun tai päiväkodin ja kodin väliseen yhteis-

työhön. Edellä kuvatuista esimerkeistä jatkossa hyvinvointialueelle syntyviä kustannuksia olisivat 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkittamisesta aiheutuneet kustannukset, jotka liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Tulkittamisen kustannukset korvataan kunnalle täysimääräisinä palvelun tuottajan kunnalle esittämän laskutuksen perusteella. Tulkittamisen tarve on suurin kotoutumisen alkuvuosina. Tarve vähenee kielitaidon kehittyessä ja muun kotoutumisen edetessä. ELY-keskukset seuraavat säännöllisesti alueen tulkkipalveluiden käyttöä ja kustannuksia ottamalla huomioon muun muassa alueen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden määrässä ja kansalaisuusryhmissä tapahtuneet muutokset.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia tulkittamisen käyttämisestä sen tarjotessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisille henkilöille.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

49 §. Korvaus erityiskustannuksista. Pykälässä säädetään niistä kustannuksista, jotka voidaan korvata kunnalle 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta. Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia alla kuvatuista palveluista, kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnalle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset enintään siihen saakka kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten palvelujen tavoitteena on turvata kansainvälistä suojelua saavien ja pakolaislasten asuminen, päivittäinen kasvatus, hoito ja huolenpito oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, kuten edellä on kuvattu.

Jatkossa perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sijoittamisesta sekä perhehoidosta tehtävät ja kustannukset siirtyisivät hyvinvointialueelle. Asumisen tukipalveluilla tarkoitetaan sitä, että lähellä 18 vuotta olevia ei ole aina ollut tarkoituksenmukaista majoittaa perheryhmäkoteihin, vaan asuminen on voitu järjestää tuettuna asumisena tukiasumisyksikössä tai omassa asunnossa. Tukea on voitu tarjota 17-vuotiaille mutta myös täysi-ikäisille. Sosiaalihuoltolain 21 § toisessa momentissa avataan tuettua asumista: Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Myös muiden sosiaalihuollon palveluiden järjestämisvastuu on jatkossa hyvinvointialueella.

Kyseinen tehtävä olisi jatkossa hyvinvointialueella. Tämän pykälän nojalla hyvinvointialue saisi täysimääräisenä korvaukset niistä kustannuksista, joita sille syntyisi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuen, asumisen tai edustajan hakemisen eli 27, 28 tai 56 §:n nojalla.

Muiden tukipalveluiden kustannuksina voidaan korvata esimerkiksi terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta olisi pakolaisuudesta johtuvien olosuhteidensa vuoksi ilmeisesti kyseisten toimenpiteiden tai palvelujen tarpeessa. Hyvinvointialueelle kustannuksia voisi näistä syntyä lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavasta erityisestä tuesta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kunnalle korvataan pykälässä tarkoitetun henkilön vammaan tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan. Nämä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät tehtävät ovat jatkossa hyvinvointialueen järjestämisvastuulla, eivät kunnan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään, että kunnalle korvataan erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset. Ehdotetaan, että myös 3 kohtaan lisättäisiin kunnan lisäksi hyvinvointialue, sillä myös sille voisi aiheutua erityisestä syystä muita kustannuksia.

Erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset ovat yleensä ennalta arvaamattomia ja aiheutuvat 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöidensosiaali- tai terveydenhuollon tarpeesta. Erityisinä syinä voidaan ottaa huomioon myös kustannusten huomattavuus. Kunnan tai jatkossa hyvinvointialueen tulee toimittaa korvaushakemuksen tueksi lääkärin tai sosiaalihuollon ammattihenkilön antama todistus tai lausunto. Erityisistä syistä korvattavina kustannuksina voidaan pitää esimerkiksi lastensuojelun kustannuksia sekä Suomessa syntyneen vammaisen tai sairaan lapsen huomattavia hoitokustannuksia. Näistä edellä kuvatuista esimerkeistä hyvinvointialueen tehtäviä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät sekä vammaisen ja sairaan lapsen hoitokustannukset.

Pykälässä tarkoitettujen erityiskustannusten korvaamisen edellytyksenä on pykälän 2 momentin mukaan lisäksi, että niiden korvaamisesta on erikseen sovittu ELY-keskuksen ja kunnan kesken. Tähän liittyen ehdotetaan säädettäväksi sopimusten siirtymisestä uudessa 88 a §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että pykälässä tarkoitetut kustannukset korvattaisiin enintään kymmeneltä vuodelta. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

51 §. *Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Pykälässä säädetään niiden kustannusten korvaamisesta kunnalle, jotka sille aiheutuu entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilöistä (pääosin paluumuuttajista). Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia alla kuvatuista palveluista, kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Ulkomaalaislain 48 § koskee entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevaa henkilöä, joka on kuulunut Inkerin siirtoväkeen, joka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon; tai henkilöä, joka on palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939–1945 aikana. Kyseisen oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on myös, että hakijalla on käytössään asunto Suomessa.

Ulkomaalaislain 49 §:n 1 momentti koskee puolestaan ulkomaalaista, joka on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen taikka joka on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa. Kyseinen momentti koskee myös tilanteita, joissa työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kanalta perusteetonta taikka jos ulkomaalainen on Euroopan unionin sinisen kortin haltija, joka on

ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa vähintään kahdeksantoista kuukauden ajan korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten ja hakee Suomessa Euroopan unionin sinistä korttia jätettyään hakemuksen viimeistään kuukauden kuluttua maahan saapumisestaan tai on tällaisen henkilön perheenjäsen ja perhe on muodostettu ennen Suomeen tuloa, taikka jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Oleskelulupa myönnetään myös 1 momentissa tarkoitettujen henkilön perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt kahdeksantoista vuotta ennen kuin hakijalle on myönnetty oleskelulupa 1 momentissa mainitulla perusteella.

Kunnalle korvataan tällaisen henkilön osalta kustannukset, jotka ovat aiheutuneet toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta taikka vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset korvataan enintään kuuden kuukauden ajalta. Pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneet huomattavat kustannukset korvataan puolestaan enintään viiden vuoden ajalta. Edellä 46 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu, että toimeentulotuki on sosiaalihuollon etuus, ja esityksessä on laajasti tuotu esiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Myös edellä tarkoitettu vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen on jatkossa hyvinvointialueen vastuulla ja siten sille korvattava kustannus.

Pykälän 2 momentissa säädetään kustannusten korvaamisesta niissä tilanteissa, joissa kunta järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta. Tästä aiheutuneet kustannukset voitaisiin korvata kunnalle enintään viiden vuoden ajalta. Ehdotetaan, että myös tähän momenttiin lisätään hyvinvointialue, joka voi edellä kuvatusti järjestää henkilön toimeentuloa ja jolle voi siten aiheutua korvattavia kustannuksia.

Käytännössä Suomessa korvausten piirissä on enää hyvin vähän tämän pykälän mukaisia henkilöitä, lähinnä ulkomaalaislain 49 §:n 1 momentin mukaan oleskeluluvan saaneita.

52 §. *Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* ELY-keskus ja kunta voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Hyvinvointialueen vastuulla on jatkossa terveydentilan tulotarkastus, toimeentulon turvaaminen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen. Asumisen järjestämisen sen sijaan on kunnan tehtävä jatkossakin. Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvausten saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia edellä kuvatuista palveluista.

Kustannukset korvataan pykälän 2 momentin mukaan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöt asuvat Suomessa. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Käytännössä Suomessa asuu enää hyvin vähän tämän pykälän mukaisia henkilöitä, sillä Suomen sodissa palvelleet henkilöt ovat pääosin syntyneet 1900-luvun alkupuolella. On kuitenkin mahdollista, että heillä olisi nuorempia aviopuolisoita, jotka asuisivat edelleen Suomessa. Viime vuonna tämän pykälän nojalla korvauksia on maksettu neljästä henkilöstä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. ELY-keskuksen ja kunnan välisen sopimuksen edellytykseen liittyen ehdotetaan säädettäväksi sopimusten siirtymisestä uudessa 88 a §:ssä.

53 §. *Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Pykälässä on erityissäännös kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta lain (747/2011) 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Kunnalle korvataan ihmiskaupan uhrin osalta kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkittamisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta. Ehdotetaan, että tähän momenttiin lisätään hyvinvointialue, jolle voi aiheutua korvattavia kustannuksia sen järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista.

ELY-keskuksen on pykälän 2 momentin mukaan pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä. Auttamistoimien järjestämisestä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, vastaa Joutsenon vastaanottokeskus. Auttamistoimien järjestämisestä ihmiskaupan uhrille, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa, vastaa hänen kotikuntansa. Ihmiskaupan uhreja koskevan lainsäädännön uudistus on parhaillaan valmis-teilla. Momenttiin ei esitetä muutosta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa.

54 §. *Korvauksen maksaminen.* Kunnan on haettava pykälän 1 momentin mukaan 6 luvussa tarkoitettua korvausta sille aiheutuneista kustannuksista KEHA-keskukselle osoitetulla hake-muksella. Kustannusten korvaamista on haettava viimeistään kahden vuoden kuluttua sen ka-lenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Kustannuksia ei korvata, jos niiden korvaamista haetaan myöhemmin kuin kahden vuoden ku-luttua. Kahta vuotta voidaan pitää riittävänä aikana korvauksen hakemiseen. Jotta korvaus voi-daan maksaa, on hakemus yksilöitävä erittelemällä kustannukset, joista korvausta haetaan. Kor-vaushakemukseen tulee myös liittää kustannuksiin liittyvät tositteet aina, kun se on mahdollista. KEHA-keskus voi tarvittaessa tehdä tarkastuksia kustannusten todenmukaisuuden varmista-miseksi esimerkiksi pistokokein.

Kustannukset korvataan kunnalle arvonlisäveroineen, jos kunta hakee korvausta myös arvonli-säveron osuudesta. Jos arvonlisäveron korvaamista haetaan, kunnan on hakemuksessaan esitet-tävä selvitys palvelun arvonlisäverollisuudesta. Niissä tapauksissa, joissa kunta on jo saanut palvelun arvonlisäverollisesta osuudesta valtiolta arvonlisäverolain (1501/1993) mukaisen las-kennallisen veron palautuksen, kunnan on vähennettävä kuluistaan arvonlisäveron osuus ennen korvauksen hakemista.

ELY-keskus maksaa korvauksen kunnalle hakemuksen perusteella. Päätökseen saa hakea muu-tosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhausta säädetään ko-toutumislain 82 §:ssä.

Ehdotetaan, että 1 momenttiin lisätään hyvinvointialue, jotta sekin voisi hakea 6 luvun mukaisia korvauksia KEHA-keskukselta. On tarkoituksenmukaista yhdenvertaisuuden sekä korvausjär-jestelmän selkeyden vuoksi, että enimmäisaika korvausten hakemiselle on sama kaksi vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan. Edellä kuvatut korvausprosessia koskevat kohdat, kuten kunnan velvollisuus toimittaa tositteet

ja KEHA-keskuksen tarkastusmahdollisuudet ja arvonlisäveron korvausmahdollisuus, koskisivat myös hyvinvointialueita.

Tarkoituksena ei kuitenkaan ole poistaa edellä kuvatuista 6 luvun pykälistä (46–50 § ja 51–53 §) mahdollisuutta korvata kunnalle aiheutuneita kustannuksia, sillä kunta voi 54 §:n 1 momentin mukaisesti hakea korvausta KEHA-keskukselta viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan. Kunta voisi hakea vuoden 2022 loppuun mennessä aiheutuneita kustannuksia vielä vuoden 2023 ja 2024 aikana, jolloin sosiaalihuoltoa koskevat tehtävät olisivat hyvinvointialueiden vastuulla ja siten korvauksia voitaisiin maksaa myös hyvinvointialueille. Hyvinvointialue voisi puolestaan hakea KEHA-keskukselta korvauksia 1.1.2023 jälkeen syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat kotoutumislain 6 luvun mukaan ovat sille korvattavia.

55 §. Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus. Pykälässä säädetään kunnalle maksetun korvauksen palautusvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan KEHA-keskus voi säännöksen mukaan määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti. Ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin yhdenvertaisuuden ja korvausjärjestelmän selkeyden myös hyvinvointialue.

Palautettavalle määrälle on 2 momentin mukaan suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että KEHA-keskuksen päätös kunnalle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen toimintavuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu. Ehdotetaan, että myös tähän momenttiin lisättäisiin yhdenvertaisuuden ja korvausjärjestelmän selkeyden myös hyvinvointialue. Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhausta säädetään 82 §:ssä.

56 §. Edustajan määrääminen. Pykälässä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen, ihmiskaupan uhriksi joutuneen lapsen tai muun ilman huoltajaa maassa olevan lapsen edustajan määräämisestä. 1 ja 3 momentteihin ei esitetä muutosta. Ruotsinkielisen version 1 momentissa esitetään, että sana alaikäinen muutetaan sanaksi lapsi.

Pykälän 2 momentti koskee edustajan hakemista. Voimassa olevan lain mukaan hakemuksen edustajan määräämisestä tekee lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Kyseinen lakiviittaus on poistettava, sillä jatkossa hyvinvointialue voi itse määrittää hallinnolliset käytäntönsä ja edellä mainittu sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentti on ehdotettu kumottavaksi hallituksen esityksellä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp). Tarkoituksenmukaisempaa olisi säätää hakemistehtävä monijäseniselle toimielimelle tai hyvinvointialueelle, jonka hallinnollinen osa kyseinen toimielin on. Tarkoituksena olisi, että hakemuksen tekisi sellainen taho tai henkilö, jolla on sosiaalihuollollista osaamista arvioida lapsen tilannetta ja etua riittävästi edustajan hakemiseen.

87 b §. Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelle. Ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä, jonka 1 momentin mukaan hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten es-

tämättä Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, 56 §:ssä tarkoitetun edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta tai muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot. Esityksen mukaan 27–28 §:n mukainen tehtävä alaikäisten tuesta sekä perheryhmäkodeista ja muista asuinyksiköistä voitaisiin siirtää hyvinvointialueelle. Myös 56 §:n mukainen vastuu hakea alaikäiselle edustajaa on sosiaalihuollon tehtävä jo nykyisin ja myös jatkossa.

Jotta hyvinvointialue voi hoitaa näitä tehtäviä, on sen saatava välttämättömät tiedot keskeisiltä viranomaisilta ja muilta toimijoilta. Hyvinvointialue tarvitsee Maahanmuuttovirastolta tietoa erityisesti alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren oleskeluluvasta ja kansalaisuushakemuksista sekä kansalaisuudesta. Hyvinvointialue tarvitsee vastaanottokeskukselta tietoa kyseisestä lapsesta tai nuoresta ennen kuin hän siirtyy kuntaan ja perheryhmäkotiin. Hyvinvointialue tarvitsee ELY-keskukselta tietoa erityisesti nykyisistä perheryhmäkotisopimuksista sekä kustannusten korvaamiseen liittyvistä tiedoista. Hyvinvointialue tarvitsee kunnalta tietoa erityisesti alaikäiselle mahdollisesti tehdystä kotoutumissuunnitelmasta, kotoutumispalveluista sekä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämisestä. Hyvinvointialue tarvitsee Digi- ja väestötietovirastolta tietoa erityisesti kyseisen lapsen tai nuoren kotikunnasta. Hyvinvointialue tarvitsee edustajalta tietoa lapsen asioiden hoitamisesta siltä osin, kun sillä on vaikutusta hyvinvointialueen tehtävien hoitamiseen, erityisesti perheryhmäkodissa asumiseen. Hyvinvointialue tarvitsee tietoa myös kotoutumislain 2 luvussa tarkoitetuilta oppilaitoksilta ja muilta palveluntarjoajilta, mikäli alaikäinen osallistuu niiden järjestämään kotoutumiskoulutukseen tai muihin palveluihin.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin siten siitä, mitä tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Kyseessä olisi henkilötietoja. Lisäksi siinä säädettäisiin käyttötarkoituksesta (lakisääteiset tehtävät) ja siitä, keneltä kyseisiä tietoja olisi oikeus saada.

Kyseessä voi olla esimerkiksi seuraavat tiedot: nimet; syntymäaika ja –paikka sekä iän määrittämiseen liittyvät tiedot; henkilötunnus; äidinkieli ja asiantikieli; oleskelulupa-asioihin ja jatkolupiin liittyvät tiedot; kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus ja kansallisuus; kuntapaikkaa koskevat tiedot; koti- ja asuinpaikkaa koskevat tiedot; perheenyhdistämiseen liittyvät tiedot; ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkuutta koskevat tiedot; sosiaalihuollon, lastensuojelun, vammaispalveluiden tai muiden vastaavien palveluiden asiakkuustiedot sekä terveys-tiedot; alkukartoituksen sekä kotoutumissuunnitelman tiedot; Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten maksamia etuuksia koskevat tiedot; oppilaitosten ja opintojen tiedot sekä tuomio-istuin- ja rikosasioihin liittyvät tiedot.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka koskevat kansainvälisen suojelun tarvetta, ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ja maassa oleskeluoikeutta tai niiden perustetta taikka Suomen kansalaisuuden saamista tai menettämistä taikka kansalaisuus-aseman määrittämistä, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuutta. 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta. 26 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yk-

sityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Esimerkiksi näistä salassapitoperusteista poiketen hyvinvointialueella voi olla tarve saada tietoa alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tiedoista.

Ehdotetun 2 momentin mukaan 56 §:ssä tarkoitetulle edustajalla on oikeus saada sen 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot. 57 §:ssä säädetään edustajan kelpoisuudesta ja tehtävistä. Sen mukaan tämän lain nojalla määrättävän edustajan kelpoisuuteen ja tehtäviin sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 40 ja 41 §:ssä säädetään. Kyseisen lain 40 §:ssä säädetään edustajan kelpoisuudesta ja 41 §:ssä tehtävistä. Kyseisen lain 41 §:n mukaan edustaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa sekä hoitaa lapsen varallisuutta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 ja 2 §:ssä, hallintolain 14 §:ssä, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 25 §:ssä sekä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Ennen lapsen henkilöä tai varallisuutta koskevan päätöksen tekemistä lasta on kuultava tämän lain 5 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäinen hoito, kasvatus tai muu huolenpito. Edustajan on tehtävänsä päättyessä tehtävä tili siten kuin holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Ehdotetun 3 momentin mukaan ELY-keskuksella olisi oikeus saada tietoja hyvinvointialueelta 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi ja hyvinvointialueella olisi velvollisuus toimittaa nämä tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä.

ELY-keskus tarvitsee tietoja 28 §:ssä tarkoitetun sopimuksen laatimiseen. Pykälän 28 mukaan hyvinvointialue sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta, lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin, kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Sopimus on edellytys 49 §:n mukaisille korvauksille. Lisäksi 28 §:n mukaan aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös kunnalle ja toimintaa valvovalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Lain 43 §:n nojalla ELY-keskus ja kunta sopivat kuntaan osoittamisesta, jonka vuoksi ELY-keskus voi tarvita hyvinvointialueelta tietoja esimerkiksi perheryhmäkotiin sijoitettavasta alaikäisestä.

Pykälässä on määritelty käyttötarkoitus ja yksilöity kuka luovuttaa mitäkin tietoja kenelle. Tiedot on rajattu välttämättömiin tietoihin. 1–4 momenteissa säädetäisiin siitä, mitä tietoja tiedonsaantioikeus koskee, mihin käyttötarkoitukseen tiedot tarvitaan (lakisääteiset tehtävät) ja siitä, keneltä hyvinvointialueella olisi oikeus kyseisiä tietoja.

Viranomaisten ja muiden toimijoiden tämän pykälän nojalla suorittamasta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus), jäljempänä tietosuojasetus, ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Tiedon käsittelyyn sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019). Jollei muualla toisin säädetä, sovelletaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään. Tämän pykälän mukaisten tehtävien hoitamista varten saadut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Tietojen käsittelyn suhdetta henkilötietojen suojaan on käsitelty tarkemmin luvussa 13 suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

87 c §. *Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueella.* Säädetäisiin uusi pykälä, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 8 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Lähtökohdaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin tavoittamista koskevasta tiedonsaantioikeudesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä. Kotoutuja-asiakkaiden erityisen haavoittuvan aseman vuoksi olisi kuitenkin syytä säätää kotoutumislainsäädännössä, että hyvinvointialue saisi tiedon näistä maahanmuuttajista, ja saisi tarjottua heille alusta lähtien myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Kotoutumislain 87 a §:n mukaan Kansaneläkelaitos toimittaa vastaavan tiedon kunnalle, jotta kunta saa toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavan maahanmuuttajan tavoitettua kotoutumislain mukaiseen alkukartoitukseen. Nykyisin osassa kuntia kotoutumispalveluita on toteutettu sosiaali- ja terveyspalveluiden yksiköiden alaisuudessa, jonka vuoksi tätä toimeentulotukitietoa on voitu hyödyntää myös näiden henkilöiden tavoittamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, vaikka kotoutumislain 87 a §:n ensisijainen tarkoitus onkin ollut tavoittaa nämä henkilöt kotoutumislain mukaiseen alkukartoitukseen ja sitä kautta saada heille laadittua kotoutumissuunnitelma, jossa sovitaan kotoutumista edistävistä palveluista, esim. kieli- ja kotoutumiskoulutuksesta sekä työllistymistä edistävistä palveluista. Tähän voimassa olevan kotoutumislain säännökseen ei esitetä muutosta. On kuitenkin syytä säätää lisäksi vastaava tiedonsaantioikeus hyvinvointialueelle, joka jatkossa vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, jotta nämä kotoutujat saataisiin tavoitettua myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ensi vaiheessa.

88 a §. *Sopimusten siirto hyvinvointialueelle.* Ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä, jonka 1 momentin mukaan, jos kunta toteuttaisi 27 tai 28 §:n mukaista toimintaa eli alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukea tai asumista, kyseinen tehtävä siirtyisi 1.1.2023 hyvinvointialueille. Esimerkiksi perheryhmäkodin perustaminen on kunnan vapaaehtoinen tehtävä, jonka vuoksi esitetään säädettäväksi yksiselitteisesti, että tehtävät siirtyisivät hyvinvointialueelle.

Lisäksi kunnan olisi siirrettävä hyvinvointialueelle ELY-keskuksen kanssa tekemänsä 28 §:n mukaisen perheryhmäkotiä koskevan sopimuksen sekä 49 tai 52 §:ssä tarkoitetut korvausten edellytyksenä olevat sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen. Edellä 28 §:n perusteissa on kuvattu tarkemmin sitä, kuinka perheryhmäkotitoiminta siirtyisi hyvinvointialueiden vastuulle. Pykälässä 49 säädetään korvauksista, joita voi hakea kustannuksiin, joita syntyy ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Tällä viitataan 27, 28 ja 56 §:ien tehtäviin. Olisi tarkoituksenmukaista, että olemassa olevien perheryhmäkotien sekä muiden alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten kustannusten osalta sopimukset siirtyisivät vastuun mukana.

Mikäli kunta on yhtiöittänyt perheryhmäkotitoiminnan, siirtyisi kunnan ja yhtiön välinen sopimus osakekirjoineen kunnalta hyvinvointialueelle, mutta henkilöstö jäisi yhtiön palvelukseen eikä siirtyisi hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueelle siirtyisivät siis myös kunnan omistamat, sellaisen osakeyhtiön osakkeet, joka liittyy perheryhmäkotitoimintaan.

Myös sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset siirtyisivät hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Tällä tarkoitetaan kunnan esimerkiksi perheryhmäkotitoiminnan järjestämiseen liittyvän palveluntuottajan kanssa tehdyn sopimuksen siirtymistä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan hyvinvointialue voisi hakea korvauksia näiden 49 tai 52 §:ssä tarkoitetun sopimusten nojalla niiden kustannusten osalta, jotka syntyvät 1.1.2023 jälkeen. Muutoksella mahdollistettaisiin se, että hyvinvointialueen ja ELY-keskuksen ei olisi laadittava uutta sopimusta kustakin maahanmuuttajasta, jonka osalta kunnalla ja ELY-keskuksella olisi jo laadittu sopimus.

Ehdotetun pykälän tarkoituksena on vähentää hallinnollista taakkaa liittyen sopimusten laatimiseen. Kun hyvinvointialueet aloittavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoamisen 1.1.2023, on mahdollista, että hyvinvointialueen tulisi tarjota kotoutumislain 6 luvun mukaan sille korvattavaksi ehdotettuja kustannuksia aiheuttavia palveluita jo alkuvuodesta 2023. Ilman sopimusten siirtoa olisi mahdollista, että hyvinvointialue ei voisi hakea valtiolta korvauksia sille 49 ja 52 §:ien nojalla aiheutuneisiin kustannuksiin ennen kuin uusi sopimus olisi laadittu.

Pykälän 3 momentin mukaan kunta voisi hakea edellä 2 momentissa tarkoitetun siirretyn 49 tai 52 §:ssä tarkoitetun sopimuksen osalta korvauksia 31.12.2022 mennessä syntyneistä kustannuksista. Kunnan ja ELY-keskuksen sopimus olisi ollut voimassa kustannusten syntyessä, joten kunnalta ei edellytettäisi uutta sopimusta sen siirrettyä 1.1.2023 sopimuksensa hyvinvointialueelle.

88 b §. *Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema.* Esitetään säädettävän uusi pykälä, joka koskee perheryhmäkotien henkilöstöä ja tukitehtäviä hoitavaa henkilöstöä. Kuten edellä on kuvattu, perheryhmäkotien ja muuta ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavasta henkilöstöstä suurin osa on sosiaali- ja terveydenhuollonhenkilöstä, joka siirtyy jo sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella kunnasta hyvinvointialueelle. Selkeyden vuoksi esitetään kuitenkin säädettävän pykälä, joka koskee myös tukihenkilöstöä, esimerkiksi mahdollista assistenttia tai kiinteistöhoitajaa ja niitä kuntia, joissa ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuen henkilöstö ei työskentele sosiaali- ja terveydenhuollon alaisuudessa. Pykälä vastaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettua lain 18 §:ää sanamuodoiltaan.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 7 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän ja ohjausryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön ja tämän varahenkilön nimeämisestä sekä tehtävistä.

Edellä mainituista asioista säädetään nykyisin valtioneuvoston asetuksella työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1377/2014. Kyseisessä asetuksessa säädetään monialaisen työllistymissuunnitelman hyväksymisestä ja arkistoinnista, monialaisen johtoryhmän asettamisesta, monialaisen johtoryhmän tehtävistä, monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön nimeämisestä ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun ohjausryhmästä.

Nykyinen työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 7 §:n 3 momentin asetuksenantovaltuus säilyisi ennallaan. Asetukseen tehtäisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtymisestä johtuvat muutokset myöhemmin vuoden 2022 aikana siten, että muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2023.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esityksen toimeenpano aiheuttaa muutoksia niihin kuntiin, joissa on perheryhmäkoteja tai muita alaikäisten ilman huoltajaa maassa asuvien asuinyksiköitä. Toiminta siirtyisi hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta lukien.

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) on päivitettävä, mikäli hyvinvointialueille säädetään laskennallisia korvauksia.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön ohjetta valtion kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisten korvausten maksamisesta kunnille on päivitettävä huomioimaan myös hyvinvointialueet.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 225/2021 vp).

Jos eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 225/2021 vp ehdotetut muutokset, olisi niillä vaikutusta tässä esityksessä TYP-lain 9 §:ään esitettyihin muutoksiin. Lisäksi hallituksen esityksessä HE 225/2021 vp ehdotetut 9 a § ja 9 b § tulisi huomioida, ja tehdä niihin tarvittavat tekniluonteiset sosiaali- ja terveystietojen järjestämisvastuun siirtymisestä kunnilta hyvinvointialueille johtuvat muutokset. Hallituksen esityksessä HE 225/2021 vp ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.5.2022.

Hallituksen esityksessä ehdotetussa 9 a §:ssä säädettäisiin monialaisen yhteispalvelun asiakastietoa-aineistosta ja -järjestelmästä. Tämän esityksen kannalta pykälän 2 ja 4 momentti tulisivat muutettaviksi, jos eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 225/2021 vp ehdotetun 9 a §:n.

Ehdotetun 9 a §:n 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen olisi talletettava 9 §:ssä tarkoitetut tiedot monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmällä asiakastietoa-aineistoon. Työttömän tietoja saisi tallettaa tietoa-aineistoon sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen olisi poistettava kaikki työtöntä koskevat tiedot, kun monialaisen yhteispalvelun päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitsisi poistaa, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai viireillä olevan asian johdosta.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttäisi henkilökoh- taista käyttöoikeutta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimis- tojen kehittämis- ja hallintokeskus voisi myöntää käyttöoikeuden työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voitaisiin myön- tää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa TYP-laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Hallituksen esityksessä HE 225/2021 vp ehdotetussa 9 b §:ssä säädettäisiin rekisterinpitäjistä. Ehdotetun 9 b §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yhteisrekisterinpitäjyydestä KEHA-keskuksen ja monialaista yhteispalvelua toteuttavien työ- ja elinkeinotoimistojen, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kesken. Nykyisin TYP-laissa ei säädetä rekisterinpitäjyydestä. Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan Työ- ja elinkeinotoimistot, kunnat ja Kansaneläkelaitos vastaisivat muista kuin 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakastietoaineistoon tallettamiensa tietojen osalta. Jos eduskunta hyväksyy muutoksen, tällä esityksellä tulisi muuttaa pykälän 1 ja 3 momentteja siten, että niissä huomioitaisiin sosiaali- ja terveystietojen järjestämisvastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille ja siten kunnan ja hyvinvointialueiden muuttuneet roolit TYP-yhteistoimintamallissa.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Kunnille korvataan 2 § 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä muun muassa paluumuuttajien palveluista aiheutuvia kustannuksia momentilta 32.50.30 (Valtion korvaukset kotouttamisesta, arviomääräraha). Määrärahan määrään vaikuttaa oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden, kiintiöpakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä määrät. Jatkossa myös hyvinvointialueelle voitaisiin korvata tiettyjä kustannuksia, jotka siirtyvät kunnalta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta momentin määrärahaan.

12 Suhde perustuslakiin ja sääntämisjärjestys

Esityksessä tehdään hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuvat pääosin tekniset muutokset. Näillä muutoksilla päivitetään lainsäädäntö vastaamaan uutta rakenteellista toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Edellä olevasta johtuen esitykseen liittyvä suhde perustuslakiin on arvioitu ja kuvattu pääosin hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskevassa esityksessä (HE 241/2020 vp). Lisäksi alla on tarkasteltu tarkemmin kotoutuslakia liittyviä ehdotuksia.

Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat lailla säätäminen, lain täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, rajoituksen hyväksyttävyys, rajoituksen suhteellisuus, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen. Lisäksi perustuslakivaliokunta on korostanut hallituksen esitysten valmistelun kehittämistä niin, että sääntämisjärjestysperusteluissa tarkasteltaisiin ehdotuksia myös perustuslain 22 §:n mukaisen perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen eikä ainoastaan perus- ja ihmisoikeusristiriitojen kannalta (PeVL 52/2014 vp, s. 3/I).

Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia. Esityksessä keskeisin muutos nykytilaan olisi se, että kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin jatkossa myös osana hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveystietojen palveluiden lisäksi. Lähtökohtana lain tarkoituksen toteuttamiseksi olisi edelleen perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Ehdotettuja säännöksiä onkin syytä tarkastella keskeisten perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Esityksen kannalta merkityksellisiä perustuslain säännöksiä ovat erityisesti 9, 10, 19 ja 121 §.

Liikkumisvapaus

Esityksellä on jossain määrin liittymäkohtaa perustuslain 9 §:n mukaiseen liikkumisvapauteen. Sen mukaan maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita

asuinpaikkansa. Jokaisella on myös oikeus lähteä maasta. Voimassa olevan lain 85 §:n nojalla maahanmuuttaja voi tietyin edellytyksin saada paluumuuttoavustusta kunnalta. Jatkossa voisi olla tilanteita, joissa hyvinvointialue maksaisi tämän avustuksen. Ehdotuksen voidaan katsoa edistävän vähäisissä määrin liikkumisvapautta mahdollistamalla hyvinvointialueelle valtion korvaus paluumuuton tukemiseen ehdotetun 47 §:n nojalla.

Henkilötietojen suoja

Toinen liittymäkohta esityksellä on yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:ään. Perustuslain 10 §:n säännöksen yksityiselämän suojasta katsotaan sisältävän ainakin henkilökohdallisen identiteetin suojan, henkilötietojen suojan ja esimerkiksi moraalisen ja fyysisen koskemattomuuden suojan. Perustuslailla turvatus yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä tulee olla oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden tahojen aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.

Esitetyssä 87 b §:ssä ja 87 c §:ssä säädettäisiin hyvinvointialueelle oikeus saada tietoa alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleista sekä toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavista maahanmuuttajista tieto Kansaneläkelaitokselta, jotta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle saataisiin järjestettyä asumisen tai tuen palveluita sekä toimeentulotukea saava saataisiin tavoitettua sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointiin ja hänelle saataisiin tarjottua sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Lailla säätämisen vaatimus

Hallituksen esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvatus henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa säännöksessä turvatus yksityiselämän suojan piiriin (esim. PeVL 71/2014 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainsäätäjän on turvattava henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esim. PeVL 18/2012 vp, s. 2 ja PeVL 71/2012, s. 2). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että erityisesti rekisteröinnin tavoitteista, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, henkilötietojen sallituista käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovutettavuudesta ja erityisesti teknisellä käytösyhteydellä luovuttamisesta, henkilötietojen säilytysajoista sekä rekisteröidyn oikeusturvasta tulee säätää lain tasolla kattavasti ja yksityiskohtaisesti (esim. PeVL 12/2002 vp, s. 5, 19/2012 vp, s. 2 ja PeVL 71/2014 vp, s. 2). Nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin (ks. esim. PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, s. 3–4, PeVL 14/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I ja PeVL 51/2002 vp, s. 1–2).

Ennen tietosuojauudistuksen voimaantuloa perustuslakivaliokunta piti käytännössään henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tuli tämän tulkintakäytännön mukaan lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (Ks. esim. PeVL 14/1998 vp, s. 2 ja PeVL 1/2018 vp, s. 2.).

Perustuslakivaliokunta on kuitenkin EU:n tietosuojauudistuksen voimaantulon myötä tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn vaatimuksista. Enää henkilötietojen käsittelystä kansallisesti säädettäessä ei yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalalla yleensä

edellytetä edellä kuvatun kaltaista kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä. Valiokunta on katsonut, että yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän sääntöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 4.). Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee näin ollen turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata se vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa. (PeVL 14/2018 vp, s. 4–5).

Perustuslakivaliokunta on tietosuojalakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp) todennut, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 2/2018 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) todennut lisäksi, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunnan tuoreen käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on, tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa, edelleen syytä arvioida sääntelyn laintasoiuuden näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunnan mielestä lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomais toiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn. Valiokunta on arvioinut nykyisen henkilötietojen sääntelymallin varsin raskaaksi ja monimutkaiseksi ja viitannut siihen, että valiokunnan käytännön mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. PeVL 31/2017 vp, PeVL 45/2016 vp, s. 3 ja PeVL 41/2006 vp, s. 4/II). Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunta on myös lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) todennut, että valiokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4–5).

Julkisuuslain 29 §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle. Sen 1 momentin 1 kohdan mukaan viranomais voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Kotoutuslain 87 a §:ssä säädetään toimeentulotukitiedon luovuttamisesta.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka koskevat kansainvälisen suojelun tarvetta, ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ja maassa oleskeluoikeutta tai niiden perustetta taikka Suomen kansalaisuuden saamista tai menettämistä taikka kansalaisuusaseman määrittämistä, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuutta. Kotoutumisen edistämisen kannalta tällaiset tiedot, esimerkiksi tieto henkilön oleskeluvasta, ovat tarpeen kotoutumislain mukaisten palveluiden tarjoamiseksi sekä niistä saatavien kuntakorvauksien hakemiseksi ja tarkastelemiseksi.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta.

Lailla henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa säädetään mm. oleskelulupiin liittyvien tietojen käsittelystä. Sen valmistelun yhteydessä perustuslakivaliokunta painotti toistuvasti, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan (PeVL 7/2019 vp). Sekä sosiaalihuollon ja työhallinnon asiakkuutta koskevat tiedot että kansainvälistä suojelua koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Salassapidon tarkoituksena on suojella yleistä tai yksityistä etua suhteessa tietojen julkisuuteen.

Maahanmuuttohallinnossa käsiteltävät tiedot koskevat usein arkaluonteisia henkilötietoja. Yksilön oikeuksien toteuttamiseksi sekä oikeusturvanäkökulmasta on välttämätöntä säätää henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia täydentävästi ja ottaen huomioon myös perustuslakivaliokunnan aikaisempi lausuntokäytäntö.

Rajoituksen hyväksyttävyys ja suhteellisuus

Hyvinvointialue tarvitsee tiedon alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleista lapsista ja nuorista järjestääkseen heille asumista ja tukea. Tällä edistettäisiin yhdenvertaisuutta sekä oikeutta sosiaaliturvaan. Hyvinvointialue tarvitsee tiedon myös toimeentulotukea saavista maahanmuuttajista saadakseen heille järjestettyä kotoutumislain 6 §:ssä tarkoitettuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Tällä edistettäisiin erityisesti oikeutta sosiaaliturvaan.

Kotoutumislain tavoitteena on myös maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumisen edistäminen. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä prosessia, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu. On siis maahanmuuttajan etu, että hyvinvointi saa hänet tavoitettua ja ohjattua palveluihinsa.

Tavallisella lailla säädettyjen perusoikeusajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoitetta ei voi saavuttaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pitemmälle kuin on perusteltua otettaessa huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Nykyisen kotoutumislain voimassa olon aikana

on pyritty tavoittamaan työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia myös muita kuin rekisteripohjaisia keinoja käyttäen. Tällaisia esimerkkejä ovat ohjaus neuvoloissa sekä jalkautuva työ, joiden kautta on pyritty kannustamaan maahanmuuttajia hakeutumaan kunnan kotoutumispalveluihin. On yritetty hyödyntää myös erilaisia ohjeistuksia ja neuvontaa. Kokemus on osoittanut, ettei tätä kautta ole saatu tavoitettua juurikaan maahanmuuttajia.

Suhteellisuusperiaatteen valossa voidaan todeta, että rekisteripohjainen ratkaisu on ainoa keino systemaattisesti tavoittaa työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia kotoutumislain mukaisesti palveluihin. Lisäksi on huomioitava, että kyseessä on nimenomaan sen henkilön oikeus saada kotoutumiseen liittyviä palveluja, jonka yksityisyyden suojaamiseksi hänen tietojaan suojataan julkisuudelta eikä tietojen salassapitoa rikota tietojen luovuttamisen yhteydessä viranomaiselta toiselle. Salassapitoa ei ole säädetty sen turvaamiseksi, että vain sosiaalihuollon ammattihenkilöt voivat käsitellä kyseenomaisia tietoja. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskee kaikkia salassa pidettäviä tietoja käsitteleviä, jotka toimivat myös tässä virkavastuulla. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden järjestäjillä tosin olisi vaadittavat ammattipätevyydet.

Yksityiselämän suojan ja edellä kuvattujen perusoikeuksien punninnan myötä voitaneen katsoa, ettei ole tarpeen muuttaa voimassa olevaa lakia siltä osin, etteikö kunta voisi saada tietoa toimeentulotukea saavista ja etteikö jatkossa voitaisi säätää myös, että kunta voisi saada tiedon esim. kotihoidon tukea saavista henkilöistä, kunhan muut perustuslain mukaisuuden ja tietosuojasääntelyn edellytykset täyttyvät.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (jatkossa *tietosuojasetus*) luo reunaehdot sille, mistä henkilötietojen käsittelystä voidaan kansallisesti säätää. Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavia tietoja ei tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määritellä erityisiksi henkilötietoryhmiksi, joiden käsittely olisi kiellettyä, ellei tietty edellytys (esim. suostumus) täyty. Poissuljettua ei kuitenkaan ole, etteikö näihin tietoihin voisi sisältyä tietosuojasetuksen 9 artiklan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten esimerkiksi tietoja sosiaalihuollon asiakkaan terveydentilasta. Sosiaalihuollon palveluita koskevat tiedot eivät sisälly myöskään henkilötietolain implementoidun henkilötietodirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa lueteltuihin tietoihin. Kyseisten tietojen rekisteröinnin on kuitenkin kansallisesti katsottu sisältävän tavanomaista suuremman riskin kansalaisten yksityisyydelle ja oikeusturvalle, minkä vuoksi tietoja on perusteltua pitää arkaluonteisina (PeVL 15/2018 vp, HE 96/1998 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 15/2018 vp). Tietosuojasetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyn lainmukaisuudesta. Sen 6 artiklan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan e alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4). Vaikka perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sanotut artiklan alakohdat eivät yleensä edellytä tai edes mahdollista sitä, että kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten olisi olemassa erityislaki, muodostaa henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavien ja niihin rinnastuvien tietojen käsittely sellaisia riskejä ja uhkia yksityisen perusoikeuksille, että mainittujen tietojen käsittelystä on tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa säädettävä samanlaisella täsmällisyydellä ja tarkkuudella kuin muidenkin arkaluonteisten tietojen käsittelystä.

Hyvinvointialueella on kotoutumislaisissa säädettyjä tehtäviä, jota tehtävää varten hyvinvointialueen ammattihenkilöllä on oikeus käsitellä vain välttämätöntä asiakastietoa. Hyvinvointialueen kotoutumista edistävistä tehtävistä on säädetty erityislainsäädännössä ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tehtävistä niitä koskevassa lainsäädännössä. Edellä mainitut seikat antavat oikeudellisen perusteen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tietoja taikka maahanmuuttajan toimeentulotuki-etuutta koskevan henkilötietojen käsittelylle asetuksen 6 artiklan 1 kohdan (c) alakohdan mukaan. Kotoutumislaisissa säädetään käyttötarkoituksesta selvästi, eikä tietoja tulisi käyttää muihin käyttötarkoituksiin, kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohtakin rajoittaa. Nimenomaan asiakkaan yksityinen etu puoltaa tietojen luovuttamista kotoutumisviranomaisille.

Täsmällisyys ja tarkkarajaisuus

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp).

Viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisten tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuudet ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tiedot on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp s. 2, PeVL 42/2016 vp s. 2, PeVL 38/2016 vp s. 2, PeVL 71/2014 vp, s. 3 ja PeVL 7/2019 vp, s. 6).

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetulla lailla (616/2019) korvattiin valtakunnallisia tietojärjestelmiä ja muita poliisin henkilörekistereitä koskeva sääntely säännöksillä poliisilaisissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelytarkoituksista ja käsiteltävien henkilötietojen sisällöstä. Perustuslakivaliokunnalla ei ollut huomauttamista tähän lähtökohtaan (PeVL 51/2018 vp), mikä osoittaa, että käyttötarkoituserusteisesti säätäminen on suositeltavaa henkilötietojen käsittelyssä. Myös hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttopoliisitoimessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi esitettiin sääntelyä käyttötarkoituksittain, mutta perustuslakivaliokunta kritisoi esityksen sisältämiä säännöksiä, joiden mukaan tietoa olisi voinut käsitellä myös muissa kuin alkuperäisissä käyttötarkoituksissa, koska esitetty sääntely oli puutteellista (PeVL 7/2019 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia (PeVL 15/2018 vp). Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3, PeVL 3/2017 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtaisesti arkaluonteisina tietoina myös ydinvoimalan työntekijän terveystietoihin liittyviä ilmoituksia, vaikka ilmoituksen sisältöä on rajattu niin, ettei ilmoitusoikeus oikeuta ilmaisemaan henkilön yksityiskohtaisia terveystietoja, vaan ainoastaan lausuman siitä, että henkilö

"ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle" (PeVL 22/2020 vp).

Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamisesta valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain (784/2021, jatkossa *sote-tietolaki*) 21 §:ssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain 22 §:ssä säädetään asiakastietojen välittämistä valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden avulla sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle. Sen mukaan asiakirjoja saadaan salassapitosäännösten estämättä välittää sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle asiakkaan pyynnön tai vastaanottajan lakiin perustuvan pyynnön taikka tiedon luovuttajan lakiin perustuvan tiedonantovelvollisuuden perusteella.

Esityksen 87 c §:ssä tarkoitettu tiedonsaanti olisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain 21 §:n mukaista tietojen luovuttamista, mutta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten osalta tietojen luovuttaminen olisi lain 22 §:n mukaista toimintaa, sillä alaikäisten asuminen perheryhmäkodeissa tai kotoutumislain mukainen nuorten täysi-ikäistymisen tuki 25-vuoteen asti, ei ole sosiaalihuollon mukaista toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan tietoa luovuttava rekisterinpitäjä on vastuussa siitä, että tiedon saaja saa vain sen verran asiakas- tai potilastietoja kuin mitä tiedon saajalla olisi oikeus lain tai suostumuksen nojalla saada. Tiedon saajan oikeus saada tietoa on perustuttava lakiin tai asiakkaan antamaan suostumukseen. Tiedon luovuttaminen edellyttää aina luovuttavan rekisterinpitäjän harkintaa ja vain välttämätön asiakastieto voidaan luovuttaa. Asiakastietoa voidaan luovuttaa vain sen verran kuin, mitä tiedon saaja tarvitsee lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 22 §:n perusteluissa mainitaan esimerkkeinä mm. poliisi, jolle annettaisiin lääkärintoimen lausunto ajokorttia varten. Asiakastietoja käsittelevälle henkilölle annettaisiin jatkossakin käyttöoikeus rajattuna vain niihin asiakastietoihin, joita hän työtehtävässään tarvitsee.

Kotoutumislain 87 c §:n mukaan KELAn tulee toimittaa salassapitoa ja muiden tiedon antamista koskevien rajoitusten estämättä maksutta hyvinvointialueelle tiedon maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Tieto siitä, että henkilö saa toimeentulotukea on arkaluonteinen tieto. Kyseinen pykälä on rajattu tietoon kyseisen maahanmuuttajan toimeentulotukietuudestaan eikä sisällä tämän terveys- tai muitakaan tarkempia tietoja. Tiedonantovelvollisuus sisältää täten vain tavoittamisen kannalta välttämättömät tiedot. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain 22 §:n mukainen tietojen luovutus edellyttää rekisterinpitäjän (tässä yhteydessä KELA) harkintaa siitä, mikä on välttämätöntä, ja osaltaan varmistaa sen, että vain tämä välttämätön tieto luovutettaisiin hyvinvointialueelle.

Perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus

Perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 26/2018 vp, s. 3, PeVL 14/2018 vp, s. 7) perustuslain 10 §:ssä turvatut oikeudet saavat erityistä merkitystä korostuneen perusoikeusherkissä sääntelykontesteissa. Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyä pitäen lähtökohtana, että yksityiselämän suojan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2–3 ja siinä viitatu lausunnot). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa

turvaton yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitus-edellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4–5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3). (PeVL 7/2019 vp, s. 3).

Oikeusturvajärjestelyjen riittävyys

Kotoutumislain 82 §:ssä säädetään muutoksenhausta. Jollei muualla laissa toisin säädetä, tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioista (808/2019) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Muutoksenhausta työ- ja elinkeinotoimiston julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 14 luvussa. Muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvallain 12 luvussa. Muutoksenhausta toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään sosiaali-huoltolain (1301/2014) 6 luvussa.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään suhtautunut pidättyvästi erityissäännöksiin viranomaisen yleisestä muutoksenhakuoikeudesta (esim. PeVL 15/2011 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot). Valiokunta on toisaalta pitänyt viranomaisen muutoksenhakuoikeutta hyväksyttävänä, jos se on lailla rajoitettu esimerkiksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin (ks. PeVL 45/2006 vp, s. 3 ja siinä viitatus) taikka viranomaisen rajoitettua muutoksenhakuoikeutta voidaan asioiden laatu ja luonne huomioon ottaen pitää muutoin perusteltuna (PeVL 15/2011 vp, s. 5, PeVL 58/2006 vp, s. 9)

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen

Perusoikeusrajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Suomen perusoikeusjärjestelmä on sisällöltään läheisessä yhteydessä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräyksiin. Suomea velvoittavaa kansainvälistä ihmisoikeussopimusta loukkaava rajoitus olisi ristiriidassa myös perustuslain perusoikeussääntelyn kanssa. Perus- ja ihmisoikeuksien tulkinnallista harmonisointia pidetään näistä syistä tärkeänä. Perusoikeusjärjestelmästä tosin voi johtua ihmisoikeussopimuksia pidemmälle meneviä vaatimuksia.

Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n vuoden 1951 Geneven pakolaissopimusta. Sopimukseen sisältyy palautuskielto maahan, jossa henkilöä uhkaa vaino. Suomen pakolaispolitiikkaan vaikuttavat myös muut kansainväliset sopimukset sekä EU-lainsäädäntö. Sitoutumalla pakolaisten vastaanottoon Suomi ja vastaanottavat kunnat tukevat osaltaan ihmisoikeuksien toteutusta sekä moninaista ja avointa yhteiskuntaa. Myös kotoutumislaisissa säädetään pakolaisista ja heidän kotoutumisen edistämisestä.

Yhteenvetoa

Esityksen 87 b ja 87 c §:ssä ehdotetuissa tiedonsaantioikeutta ja tiedon luovuttamista koskevassa säännöksessä on kyse yksityiselämän suojaan kohdistuvasta rajoituksesta, jota on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa. Tiedonsaantioikeudesta on siten säädettävä laissa, sitä koskevan säännöksen on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen, tiedonsaantioikeudelle on oltava perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä peruste, tiedonsaantioikeuden on oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun päämäärään nähden eikä tiedonsaantioikeus saa puuttua yksityiselämän suojan ytimeen. Lisäksi riittävä oikeusturva on turvattava eikä tiedonsaantioikeus saa olla Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden vastainen. (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5).

Esitetyssä 87 b ja 87 c §:ssä säädetään täsmällisesti ja tarkkarajaisesti siitä, kenellä on oikeus saada henkilötietoja, keneltä niitä on oikeus saada ja että tällä taholla on myös tietojen luovuttamiseen velvollisuus sekä tietojen saamisen käyttötarkoituksista ja tietojen välttämättömyydestä. Ehdotettua säännöstä voidaan pitää perustuslakivaliokunnan edellä kuvatun käytännön valossa asianmukaisesti valmisteltuna.

Oikeus sosiaaliturvaan

Kolmas liittymäkohta esityksellä on sosiaaliturvaa koskevan perustuslain 19 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Säännös ei aseta maahanmuuttajia erityisasemaan muuhun väestön nähden. Käytännössä maahanmuuttajat saattavat keskimääräistä useammin olla tilanteessa, jossa kyseinen säännös tulee sovellettavaksi. Perustuslain 19 §:n 1 momentti koskee niin sanottua viimesijaista toimeentuloa; kun toimeentuloa ei saa mistään muusta lähteestä, astuu voimaan tämän pykälän mukainen velvoite, joka toimeentulon osalta hoidetaan käytännössä toimeentulotuella. Perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattu oikeus elämään kytkeytyy läheisesti 19 §:n 1 momenttiin.

Kun huomioon otetaan esimerkiksi omaisuus, sukulaisilta kuten vanhemmilta saatava tuki ja muut vastaavat seikat, on maahanmuuttajilla useimmissa tapauksissa vähemmän sellaista verkostoitumiseen perustuvaa tukea, joka tulisi otetuksi huomioon ennen toimeentulotukea. Lisäksi työllistymisen esteet muodostuvat useammin maahanmuuttajilla sellaisiksi, että toimeentulotuki astuu voimaan toimeentulon lähteenä. Välttämätön huolenpito koskenee myös keskimääräistä useammin maahanmuuttajia kuin kantaväestöä. Välttämätön huolenpito sisältää muun muassa kiireellisen laitoshoidon, lastensuojelun, vammaisuuteen tai vanhuuteen liittyvän välttämättömän huolenpidon sekä esimerkiksi asunnottomuuden. Maahanmuuttajia, varsinkin kansainvälistä suojelua saavien ja ihmiskaupan uhrien asema, on ainakin heidän oleskelunsa alkuvaiheessa sellainen, että perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen välttämätön huolenpito tulee sovellettavaksi. Jatkossa voisi olla tilanteita, joissa hyvinvointialueen tulisi maksaa alueellaan asuvalle maahanmuuttajalle toimeentulotukea. Ehdotus edistäisi vähäisissä määrin sosiaaliturvaa koskevaa oikeutta mahdollistamalla hyvinvointialueelle valtion korvaus toimeentulotuen maksamisesta aiheutuneista kustannuksista ehdotetun 46 §:n nojalla.

Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Neljäs liittymäkohta esityksellä koskee perustuslain 121 §:ää, jossa säädetään kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta. Pykälän 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Pykälän 4 momentin mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut, että kunnille annettavista tehtävistä säädetettäessä on huolehdittava

kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 41/2002 vp, s. 3/II, PeVL 50/2005 vp, s. 2/I). Voimassa olevaan kotouttamislakiin sisältyy jo nykyisellään kunnalle säädettyjä velvoitteita järjestää palveluja maahanmuuttajille. Hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevalla lainsäädännöllä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sekä laki hyvinvointialueesta (611/2021) on siirretty kunnalta hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevia tehtäviä. Muutoksella on vaikutusta myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisten palveluiden järjestämiseen.

Tällä esityksellä ei esitetä kunnille uusia tehtäviä. Hyvinvointialueille esitetään uutta tehtävää liittyen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämiseen. Lisäksi mahdollistetaan hyvinvointialueille oikeuksia hakea valtiolta korvauksia niistä kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisista kustannuksista, joita jatkossa syntyy hyvinvointialueille ja joita nykyään kyseisen lain 6 luvun mukaan voidaan korvata kunnille. Perustuslakivaliokunnan edellä kuvatusta käytännöstä analogisesti voitaneen tulkita, että myös hyvinvointialueille annettavien tehtävien osalta on syytä huolehtia, että hyvinvointialueella on tosiasiallinen edellytys suoriutua velvoitteistaan. Tällä esityksellä mahdollistettaville valtion korvauksilla mahdollistetaan kotoutumislaissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tukea ja asumista koskevien tehtävien aiheuttamien kustannusten korvaaminen.

Edellä kerrotun perusteella lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 1 §:n 1 momentti, 2, 3 §, 4 §:n 1–2 momentti, 5 §:n 3 momentti, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 10 § ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti, 2, 3, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 § ja 11 §:n 2 momentti laissa 1369/2014, 4 §:n 1–2 momentti ja 5 §:n 3 momentti laissa 1383/2021, 9 §:n 1 ja 3 momentti laissa 448/2020 sekä 9 §:n 4 momentti laissa 424/2021 seuraavasti:

1 §

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

- 1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;
- 2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai
- 3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteispalvelun tarve.

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot konekielellisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja hyvinvointialueen on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä. Hyvinvointialue osallistuu työllistymissuunnitelman tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ ja elinkeinotoimisto ja hyvinvointialue ovat velvollisia selvittämään työttömälle 1 momentissa tarkoitetut velvollisuudet

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päätyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla hyvinvointialueilla ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

8 §

Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien kustannusten jakautuminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

9 §

Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus ylläpitää monialaisen yhteispalvelun toteuttamiseksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettua monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä. Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä käytetään tässä laissa työ- ja elinkeinotoimistolle, hyvinvointialueelle ja Kansaneläkelaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava työtöntä koskevat asiakastiedot monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Työttömän tietoja saa tallettaa asiakasrekisteriin sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin työ- ja elinkeinotoimiston, työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) nojalla tässä laissa säädetyistä tehtävistä vastaavan kunnan ja kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) nojalla tässä laissa säädetyistä tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakasrekisteriin tallennettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi.

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevissa laeissa säädetään.

Työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

11 §

Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, hyvinvointialueella ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

2.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 6 §, 28 §:n 1 momentti, 44 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 46–49 ja 51–53, 54 §:n 1 momentti ja 55 §, sellaisina kuin niistä ovat 44 §:n 1 momentti ja 55 § laissa 1134/2014; 46 § laissa 1376/2014, 49 § osaksi laissa 564/2020 sekä 51 § osaksi laissa 1376/2014, ja

lisätään lakiin uusi 87 b, 87 c, 88 a ja 88 b §, seuraavasti:

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

28 §

Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö

Hyvinvointialue voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä.

44 §

Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle tai hyvinvointialueelle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

[Selvitämme, voitaisiinko jo 2023 alusta laskennallisia korvauksia maksaa myös hyvinvointialueille sekä miten ne jakautuisivat kuntien ja hyvinvointialueiden välille.]

46 §

Korvaus kunnan tai hyvinvointialueen maksamasta toimeentulotuesta

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 1998:66) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja hyvinvointialueen kesken.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

51 §

Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta tai hyvinvointialue järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta, kunnalle tai hyvinvointialueelle voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

52 §

Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hyvinvointialue voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

53 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

54 §

Korvauksen maksaminen

Kunnan tai hyvinvointialueen on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

55 §

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan tai hyvinvointialueen palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle tai hyvinvointialueelle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

56 §

Edustajan määrääminen

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee se monijäseninen toimielin/hyvinvointialue, jonka (toimi)alueella lapsi oleskelee. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädettyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

87 b §

Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueella on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, 56 §:ssä tarkoitettulta edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta tai muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Lain 56 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Elinkeino- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

87 c §

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueelle

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 8 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

88 a §

Sopimusten siirto hyvinvointialueelle

Jos kunta on ylläpitänyt tai järjestänyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa 31 joulukuuta 2022, kyseinen tehtävä siirtyy hyvinvointialueelle 1 tammikuuta 2023 siten kuin tällä lailla säädetään. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28, 49 tai 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen.

Hyvinvointialue voi hakea korvauksia 49 tai 52 §:ssä tarkoitettujen sopimusten nojalla niiden kustannusten osalta, jotka syntyvät/aiheutuvat 1 tammikuuta 2023 jälkeen.

Kunta voi hakea 2 momentissa tarkoitettujen siirrettyjen sopimusten osalta korvauksia 31 joulukuuta 2022 mennessä syntyneistä kustannuksista.

88 b §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema

Perheryhmäkotien toimintaan sekä muuhun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukeen tai asumisen järjestämiseen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Helsingissä x.x.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

1.

Laki

työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014)

1 §:n 1 momentti, 2, 3 §, 4 §:n 1–2 momentti, 5 §:n 3 momentti, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 10 § ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti, 2, 3, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 § ja 11 §:n 2 momentti laissa 1369/2014, 4 §:n 1–2 momentti ja 5 §:n 3 momentti laissa 1383/2021, 9 §:n 1 ja 3 momentti laissa 448/2020 sekä 9 §:n 4 momentti laissa 424/2021 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

*Työllistymistä edistävä monialainen yhteis-
palvelu*

*Työllistymistä edistävä monialainen yhteis-
palvelu*

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

2 §

Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun

Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;

2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai

3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteispalvelun tarve.

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja kunnan sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;

2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai

3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteispalvelun tarve.

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja *hyvinvointialueen* sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue*, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja työtön laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työllistymissuunnitelmaa on tarkistettava työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kuuden kuukauden välein, sekä työttömän sitä erikseen pyytäessä, jollei suunnitelman tarkistaminen asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta.

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta ovat velvollisia selvittämään työttömälle 1 momentissa tarkoitettut velvollisuudet.

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päättyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja työtön laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja *hyvinvointialueen* on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, *työttömän sitä erikseen pyytäessä. Hyvinvointialue osallistuu työllistymissuunnitelman tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.*

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ ja elinkeinotoimisto ja *hyvinvointialue* ovat velvollisia selvittämään työttömälle 1 momentissa tarkoitettut velvollisuudet

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päättyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

*Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja
valtakunnallinen ohjaus*

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla kunnilla ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, kunnat ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

8 §

*Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien
kustannusten jakautuminen*

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunnat ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien kuntien kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien kuntien kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

9 §

Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus ylläpitää monialaisen yhteispalvelun toteuttamiseksi julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettua monialaisen yhteispalvelun

*Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja
valtakunnallinen ohjaus*

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla *hyvinvointialueilla* ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

8 §

*Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien
kustannusten jakautuminen*

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *hyvinvointialueiden* kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *hyvinvointialueiden* kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

9 §

Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus ylläpitää monialaisen yhteispalvelun toteuttamiseksi julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettua monialaisen yhteispalvelun

asiakasrekisteriä. Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä käytetään tässä laissa työ- ja elinkeinotoimistolle, kunnalle ja Kansaneläkelaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

asiakasrekisteriä. Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä käytetään tässä laissa työ- ja elinkeinotoimistolle, *hyvinvointialueelle* ja Kansaneläkelaitokselle säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava työtöntä koskevat asiakastiedot monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Työttömän tietoja saa tallettaa asiakasrekisteriin sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut.

Työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava työtöntä koskevat asiakastiedot monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Työttömän tietoja saa tallettaa asiakasrekisteriin sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakasrekisteriin talletettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi.

Elinkeino, liikenne ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin työ- ja elinkeinotoimiston, *työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) nojalla tässä laissa säädettyistä tehtävistä* vastaavan kunnan ja kuntayhtymän, *hyvinvointialueen* tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, *työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) nojalla tässä laissa säädettyistä tehtävistä* vastaavan kunnan tai kuntayhtymän, *hyvinvointialueen* tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakasrekisteriin tallennettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi.

(21.5.2021/424) [HE 43/2021]

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevilla laeilla säädetään.

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevilla laeilla säädetään.

Voimassa oleva laki

Työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

11 §

*Salassa pidettävien tietojen saaminen
palvelun järjestämistä varten*

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, kunnalla ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Ehdotus

Työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

11 §

*Salassa pidettävien tietojen saaminen
palvelun järjestämistä varten*

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, *hyvinvointialueella* ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2023.*

2.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 6 §, 28 §:n 1 momentti, 44 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 46–49 ja 51–53, 54 §:n 1 momentti ja 55 §, sellaisina kuin niistä ovat 44 §:n 1 momentti ja 55 § laissa 1134/2014, 46 § laissa 1376/2014, 49 § osaksi laissa 564/2020 sekä 51 § osaksi laissa 1376/2014, ja

lisätään lakiin uusi 87 b, 87 c, 88 a ja 88 b §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

28 §

Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö

Kunta voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Kunta sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta, lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin, kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

44 §

Valtion korvaus kunnalle

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

28 §

Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö

Hyvinvointialue voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä.

44 §

Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

46 §

Korvaus kunnan maksamasta toimeentulotuesta

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66/1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle korvataan 85 §:ssä tarkoitettun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle *tai hyvinvointialueelle* valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen *tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen* perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

46 §

*Korvaus kunnan **tai hyvinvointialueen** maksamasta toimeentulotuesta*

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66/1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 85 §:ssä tarkoitettun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan kesken.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle *tai hyvinvointialueelle* aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle *tai hyvinvointialueelle* aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle *tai hyvinvointialueelle* aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan *taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja hyvinvointialueen kesken*.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

51 §

Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta järjestää henkilön toimeentulonsa vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturva-

51 §

Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle *tai hyvinvointialueelle* aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta *tai hyvinvointialue* järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai

etuutta, kunnalle voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

muuta sosiaaliturvaetuutta, kunnalle *tai hyvinvointialueelle* voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

52 §

Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

52 §

Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta *taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hyvinvointialue* voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

53 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

53 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat *kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta* annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin

asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

54 §

54 §

*Korvauksen maksaminen**Korvauksen maksaminen*

Kunnan on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Kunnan *tai hyvinvointialueen* on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

55 §

55 §

*Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus**Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus*

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan *tai hyvinvointialueen* palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle *tai hyvinvointialueelle* perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

56 §

56 §

*Edustajan määrääminen**Edustajan määrääminen*

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai

muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee *lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin*. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

(uusi §)

muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee *se monijäseninen toimielin/hyvinvointialue, jonka (toimi)alueella lapsi oleskelee*. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä *kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta* annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

87 b §

Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueella on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, 56 §:ssä tarkoitettulta edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta tai muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Lain 56 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Elinkeino- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

87 c §

(uusi §)

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueella

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 8 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

88 a §

(uusi §)

Sopimusten siirto hyvinvointialueelle

Jos kunta on ylläpitänyt tai järjestänyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa 31 joulukuuta 2022, kyseinen tehtävä siirtyy hyvinvointialueelle 1 tammikuuta 2023 siten kuin tällä lailla säädetään. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28, 49 tai 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen.

Hyvinvointialue voi hakea korvauksia 49 tai 52 §:ssä tarkoitetun sopimuksen nojalla niiden kustannusten osalta, jotka syntyvät/aiheutuvat 1 tammikuuta 2023 jälkeen.

Kunta voi hakea 2 momentissa tarkoitetun siirretyn sopimuksen osalta korvauksia 31 joulukuuta 2022 mennessä syntyneistä kustannuksista.

88 b §

(uusi §)

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema

Perheryhmäkotien toimintaan sekä muuhun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukeen tai asumisen järjestämiseen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön

Voimassa oleva laki

Ehdotus

siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointi-alueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2023.
